

STUDIU

PRIVIND IMPLEMENTAREA PRINCIPALELOR PREVEDERI ÎN DOMENIUL ENERGETIC ALE ACORDULUI DE ASOCIERE ÎNTRE UE ȘI REPUBLICA MOLDOVA

Autor: Iulian Goza
Moderator politici integrare europeană
Institutul pentru Politici și Reforme Europene

Acest studiu a fost elaborat cu sprijinul Fundației Konrad Adenauer. Opiniile exprimate în acest document sunt opiniile personale ale autorului și nu reprezintă în mod necesar punctul de vedere al Fundației Konrad Adenauer.

Chișinău
Decembrie 2015

CUPRINS

Mulțumiri	3
Lista abrevierilor	4
Rezumat executiv	5
Introducere - Cartografierea sectorului energetic al Republicii Moldova	7
<i>Sectorul gazelor naturale</i>	8
<i>Sectorul energiei electrice</i>	9
<i>Eficiența energetică și sursele regenerabile de energie</i>	12
I. Acordul de Asociere UE-Moldova și prevederile privind sectorul energetic	15
1.1. TITLUL IV Cooperare sectorială, Capitolul 14 Cooperarea în sectorul energetic 16	
<i>Sectorul energiei electrice</i>	17
<i>Gaze naturale</i>	17
<i>Sectorul petrolier</i>	17
<i>Infrastructura energetică</i>	18
<i>Prospectarea și explorarea hidrocarburilor</i>	18
<i>Eficiența energetică</i>	18
<i>Energia regenerabilă</i>	19
1.2. Titlul V - Cooperarea energetică legată de comerț (ZLSAC), Capitolul 11 Aspecte energetice legate de comerț	19
<i>Metodologia de calculare a prețurilor reglementate pentru energie</i>	20
<i>Transportul și tranzitul de energie electrică și gaze naturale</i>	20
<i>Autoritatea de reglementare</i>	21
<i>Tratatul Comunității Energetice</i>	21
II. Evaluarea implementării prevederilor privind sectorul energetic din Acordul de Asociere UE-Moldova	22
2.1 Prezentare generală a evoluțiilor	22
2.2 Evaluarea transpunerii Directivelor/ Regulamentelor UE	23
<i>Sectorul gazelor naturale</i>	24
<i>Sectorul energiei electrice</i>	26
<i>Eficiența energetică</i>	27
<i>Energia regenerabilă</i>	28
Concluzii și recomandări	30
Lista surselor consultate	31
Anexa 1	34

MULȚUMIRI

Acest studiu prezintă o trecere în revistă a principalelor prevederi privind sectorul energetic din Acordul de Asociere UE-Republica Moldova și a fost elaborat cu sprijinul Fundației Konrad Adenauer.

Aș dori să le mulțumesc pentru contribuții domnului Alexandru Săndulescu (consilier la nivel înalt al UE privind politica energetică al Primului-ministru al Republicii Moldova), doamnei Tatiana Molcean (Director adjunct, Direcția Generală de integrare europeană a MAEIE) și altor persoane interesate la nivel național și internațional, care au oferit informații și cunoștințe utile la elaborarea studiului. De asemenea, aș dori să-i mulțumesc domnilor Victor Parlicov (ex-director al Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică) și Sergiu Tofilat (expert asociat al Institutului pentru Politici și Reforme Europene) pentru comentariile care au îmbunătățit în mare măsură acest document.

LISTA ABREVIERILOR

AA	Acord de asociere
ANRE	Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică
MMC	Miliarde de metri cubi
CESEC	Inițiativa Comisiei Europene pentru conectarea rețelelor de gaze în Europa Centrală și de Sud-Est
CET	Centrală electrică de termoficare
ZLSAC	Zona de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător
OSD	Operatorul sistemului de distribuție
E5P	Parteneriatul pentru Eficiență Energetică și Mediu Înconjurător din Europa de Est
BEI	Banca Europeană de Investiții
BERD	Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare
PNAEE	Planul național de acțiuni în domeniul eficienței energetice pentru anii 2013-2015
CEn	Comunitatea Energetică
ENTSO-E	Rețeaua europeană a operatorilor de sisteme de transport de energie electrică
ENTSO-G	Rețeaua europeană a operatorilor de sisteme de transport de gaze
ESMAP	Programul de asistență managerială din sectorul energetic
UE	Uniunea Europeană
CETE	Cogenerare de energie termică și electrică
CHE	Centrală hidroelectrică
LIT	Linie de înaltă tensiune
PIE	Piața internă a energiei din UE
OSI	Operator de sistem independent
OTI	Operator de transport independent
SA	Societate pe acțiuni
SEU	Sistemul electroenergetic unificat al URSS
GNL	Gaz natural lichefiat
SRL	Societate cu răspundere limitată
MGRES	Moldavskaya GRES, Centrala termoelectrică de la Cuciurgan
MnMC	Milioane de metri cubi
MW	Megawatt
PNEE	Programul național pentru eficiență energetică 2011-2020
PNAESR	Planul național de acțiuni în domeniul energiei din surse regenerabile
SP	Separarea proprietății
OST	Operatorul sistemului de transport

REZUMAT EXECUTIV

Profilul energetic al Moldovei se manifestă prin rezerve ne semnificative de combustibili solizi, petrol și gaze naturale, potențial hidroenergetic redus și cadru slab de surse alternative de aprovizionare cu energie. Acest lucru conduce la o dependență de importurile de energie în proporție de 96%, în special din Rusia (gaze naturale) și Ucraina, precum și livrările din regiunea transnistreană (energie electrică). Strategia energetică până în anul 2030 abordează aceste probleme. Calitatea Republicii Moldova de membru al Comunității Energetice este o garanție importantă a asigurării progreselor relevante în sectorul energetic al Republicii Moldova, deși cu oarecare întârzieri. În ultimii trei ani, Republica Moldova și-a îmbunătățit considerabil cooperarea bilaterală și regională în domeniul energetic cu țările din Europa Centrală și de Sud-Est, în special cu România. Cooperarea bilaterală cu Ucraina trebuie să fie explorată în continuare, în special cu privire la securitatea aprovizionării cu energie electrică și crearea unei piețe comune mai competitive.

Moldova nu dispune de depozite subterane de gaze naturale sau instalații GNL și depinde în mare măsură de livrările de gaze naturale din Rusia (SA Gazprom). În prezent, producția internă de gaze naturale și importurile alternative acoperă mai puțin de 1%. Un progres important a fost realizat în acest sens odată cu construirea interconexiunii Iași-Ungheni cu România. Sistemul de energie electrică din Republica Moldova funcționează sincron cu sistemul ucrainean, ca parte a fostului sistem energetic unic al Uniunii Sovietice (SEU). Aceasta limitează opțiunile actuale de aprovizionare și expune țara la riscuri semnificative de securitate energetică. Aproximativ 70-75% din echipamentul sectorului energetic este depășit. Pierderile din conductele de gaze sunt estimate la 3,3% în sistemul de distribuție și 2,3% în sistemul de transport. Pierderile în rețelele electrice de distribuție sunt în medie de 9%. Între timp, sectorul de termoficare urbană centralizată din Moldova s-a confruntat cu pierderi de energie termică mult mai mari, estimate la cca. 20%. Astfel, pentru implementarea Programului Național de Eficiență Energetică, Moldova ar trebui să contribuie la atingerea obiectivului global de obținere a economiilor de energie de până la 20% până în anul 2020. În același timp, în calitate de membru al Comunității Energetice, Moldova s-a angajat să realizeze un obiectiv obligatoriu de a asigura 17% din consumul final brut de energie din surse regenerabile până în anul 2020.

Republica Moldova a semnat Acordul de Asociere (AA) cu UE, care este deja aplicat provizoriu de la 1 septembrie 2014. Acordul prevede angajamentul RM de a consolida în continuare cooperarea energetică cu UE prin consolidarea securității aprovizionării cu energie, facilitarea dezvoltării infrastructurii corespunzătoare, sporirea gradului de integrare a pieței și armonizarea legislației cu *acquis-ului* energetic al UE, precum și promovarea eficienței energetice și utilizării surselor regenerabile de energie.

Prin urmare, în scopul prezentului studiu, ne vom referi la o imagine de ansamblu a progreselor înregistrate în implementarea angajamentelor Republicii Moldova, evaluând nivelul de transpunere al *acquis-ului* UE în cadrul legal al Republicii Moldova, în special în domeniul energiei electrice, gazelor naturale, eficienței energetice și surselor regenerabile de energie. Astfel, Republica Moldova s-a angajat să transpună 43 directive și reglementări ale UE relevante pentru sectorul energetic, iar 12 directive și regulamente au fost transpuse înainte ca Moldova să înceapă aplicarea provizorie a Acordului de Asociere în luna septembrie 2014, pe baza angajamentelor sale în cadrul Comunității Energetice. Termenii limită pentru

transpunerea directivelor și regulamentelor UE rămase, expiră în mare parte la începutul anului 2017.

Sectorul eficienței energetice pare a fi cel mai avansat în ceea ce privește transpunerea legislației, în comparație cu cel al gazelor naturale sau al energiei electrice. În timp ce adoptarea legislației primare înregistrează un progres relativ, deși cu întâzieri în transpunere, în special în cursul anului trecut, adoptarea legislației secundare efective rămâne a fi o provocare. O altă provocare este implementarea de către Republica Moldova a *acquis-ului* UE transpus în sectorul gazelor naturale și energiei electrice, având în vedere proiectele de interconexiuni alternative. Aproximativ 96% din energie este importată din Rusia sau Ucraina, sau este achiziționată de la o capacitate de generare a energiei din regiunea transnistreană, care, de asemenea, produce energie electrică, în principal folosind gazele naturale importate.

În acest context, Moldova ar trebui să accelereze interconectarea alternativă la rețelele de gaze naturale din România, pentru a beneficia de piața energetică mai competitivă a Uniunii Europene până în anul 2018. Accelerarea construcției de interconexiuni ale liniilor de înaltă tensiune (LIT) de energie electrică până în anul 2019 pentru integrarea asincronă cu ENTSO-E prin intermediul României ar trebui să fie o altă prioritate pe termen scurt pentru guvernele din Republica Moldova și România, așa cum s-a convenit în Memorandumul de înțelegere semnat în mai 2015. Sprijinul Uniunii Europene și Instituțiilor Financiare europene, precum și consolidarea participării Republicii Moldova la rețeaua de energie a Europei Centrale și de Sud-Est sunt cruciale în acest sens.

Parlamentul Republicii Moldova ar trebui să asigure, de asemenea, adoptarea rapidă a noilor legi cu privire la gazele naturale și energia electrică, pentru a transpune cel de-al 3-lea Pachet Energetic al UE, conform recomandărilor Secretariatului Comunității Energetice, întrucât implementarea acestuia este deja în întâziere. Această recomandare este valabilă și în ceea ce privește procesul de transpunere a prevederilor privind energia regenerabilă din AA, întrucât adoptarea de către Parlament a proiectului de lege privind promovarea energiei din surse regenerabile este în așteptare timp de mai mult de un an. Având în vedere recente neajunsuri legate de activitatea Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică și deficiențele în procesul de revizuire a tarifelor la energie, este necesar să existe mai multă transparență și independență în activitatea Agenției. Este nevoie de un climat investițional mai previzibil și transparent în sectorul energetic.

INTRODUCERE - CARTOGRAFIEREA SECTORULUI ENERGETIC AL REPUBLICII MOLDOVA

Profilul energetic al Moldovei se manifestă prin rezerve ne semnificative de combustibili solizi, petrol și gaze naturale, potențial hidroenergetic redus și cadru slab de surse alternative de aprovizionare cu energie¹. Acest lucru conduce la o dependență de importurile de energie în proporție de 96%², în special din Rusia (gaze naturale), Ucraina și procurările din regiunea transnistreană (energie electrică).

În februarie 2013, Guvernul Republicii Moldova a adoptat o nouă Strategie energetică până în anul 2030³ cu scopul de a crea un mediu energetic mai eficient și sigur, stabilind trei obiective principale: (1) asigurarea securității aprovizionării cu energie; (2) dezvoltarea piețelor concurențiale și integrarea lor regională și europeană; precum și (3) asigurarea durabilității sectorului energetic și combaterea schimbărilor climatice. Interconexiunile de energie electrică și gaze naturale sunt esențiale pentru sporirea securității energetice și îmbunătățirea competitivității. Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică (ANRE), creată în 1997⁴, este autoritatea competentă de reglementare în sectorul energetic al Moldovei, abilitată cu competențe în sectorul gazelor naturale, produselor petroliere și energiei electrice. ANRE este administrată de un Consiliu format din cinci membri și este condusă de un director general, toți fiind numiți de Parlament pentru o perioadă de la 2 la 6 ani.

Din 1 mai 2010, Moldova este membru al Comunității Energetice⁵ și, astfel angajându-se să implementeze cel de-al 2-lea Pachet Energetic și, ulterior, cel de-al 3-lea Pachet Energetic al UE (directivele UE privind gazele naturale (2009/73/CE) și energia electrică (2009/72/CE)⁶. Moldova, de asemenea, urmărește scopul integrării⁷ cu ENTSO-E⁸ și ENTSO-G⁹.

În 2012 a fost creat un Grup special comun Moldova-UE de experți în domeniul energiei cu scopul de a crește nivelul de interacțiune dintre UE și Republica Moldova în domeniul energiei, contribuind astfel la sporirea securității și a eficienței energetice a Republicii Moldova.

Cooperarea energetică cu România s-a consolidat în ultimii ani, având ca scop facilitarea integrării Republicii Moldova cu rețelele de gaze naturale și energie

¹ *Strategia energetică a Republicii Moldova până în anul 2030*, p. 63 <http://lex.justice.md/md/346670>

² [http://agora.md/stiri/6387/infografic--beneficiile-pentru-sectorul-energetic-din-moldova--dupa-
implementarea-acordului-de-asociere-cu-ue](http://agora.md/stiri/6387/infografic--beneficiile-pentru-sectorul-energetic-din-moldova--dupa-implementarea-acordului-de-asociere-cu-ue)

³ *Strategia energetică a Republicii Moldova până în anul 2030*, <http://lex.justice.md/md/346670/>

⁴ Hotărîrea Guvernului din 1997 privind crearea ANRE

<http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=304572&lang=1>

⁵ [https://www.energy-
community.org/portal/page/portal/ENC_HOME/ENERGY_COMMUNITY/Stakeholders/Parties](https://www.energy-community.org/portal/page/portal/ENC_HOME/ENERGY_COMMUNITY/Stakeholders/Parties)

⁶ Decizia Consiliului Ministerial al Comunității Energetice privind aderarea Republicii Moldova la Tratatul Comunității Energetice [https://www.energy-
community.org/portal/page/portal/ENC_HOME/DOCS/490177/MC-2009_Dec_2009-03-MC-
EnC_Accession_of_the_Republic_of_Moldova_to_the_EnC_Treaty_signed.pdf](https://www.energy-community.org/portal/page/portal/ENC_HOME/DOCS/490177/MC-2009_Dec_2009-03-MC-EnC_Accession_of_the_Republic_of_Moldova_to_the_EnC_Treaty_signed.pdf)

⁷ Concluziile Consiliului ministerial al doilea Comunității Energetice a avut loc la 6 octombrie 2011 la Chișinău a menționat apelul către Consiliul Ministerial pentru toate instituțiile Comunității Energetice pentru a începe să lucreze în vederea consolidării cooperării între autoritățile publice și părțile interesate ale părților contractante la ACER, ENTSO-E și direct cu ENTSO-G. [https://www.energy-
community.org/pls/portal/docs/1146182.Portable_Document_Format](https://www.energy-community.org/pls/portal/docs/1146182.Portable_Document_Format)

⁸ Rețeaua europeană a operatorilor de sisteme de transport de energie electrică <http://www.entsoe.eu/>

⁹ Rețeaua europeană a operatorilor de sisteme de transport de gaze, <http://www.entsog.eu/>

electrică ale Uniunii Europene. În același timp, cooperarea energetică dintre Moldova și România a fost fortificată printr-un dialog special în format multilateral, cu participarea Comisiei Europene, a Băncii Europene de Investiții (BEI) și a Băncii Europene pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD). Aderarea Republicii Moldova în octombrie 2015¹⁰ la Inițiativa de conectare a rețelelor de gaze în Europa Centrală și de Sud-Est (CESEC)¹¹ încurajează integrarea mai strânsă cu piețele energetice ale UE și ale Comunității Energetice. Grupul la nivel înalt al CESEC a fost lansat în februarie 2015¹² urmărind scopul de a ajuta la îmbunătățirea climatului investițional în țările UE și în țările membre ale Comunității Energetice, prin crearea unui cadru de reglementare și de piață stabil în sectorul gazelor naturale.

Sectorul gazelor naturale

Moldova nu dispune de depozite subterane de gaze naturale sau instalații GNL și depinde în mare măsură de livrările de gaze naturale din Rusia (SA Gazprom). În prezent, producția internă de gaze naturale și importurile alternative acoperă mai puțin de 1%. Republica Moldova dispune de aproximativ 1600 km de conducte de transport al gazelor naturale și aproximativ 21900 km de conducte de distribuție a gazelor naturale¹³.

Consumul anual de gaze naturale în Republica Moldova este de cca. 1,05 miliarde metri cubi/an, iar consumul total inclusiv cel de pe teritoriul regiunii transnistrene este de cca. 3 miliarde metri cubi/an¹⁴, reprezentând cca. 60% din consumul de energie primară. Gazul natural este utilizat pentru 96% din producția de energie electrică și termică. Aproximativ 2/3 din consumul național de gaze naturale este folosit pentru producerea de energie electrică în regiunea transnistreană (CET Moldavskaya GRES) și 1/5 din consum are loc în capitala Chișinău.

În prezent, activitățile interne din sectorul gazelor naturale, adică importul, furnizarea, transportul, distribuția și vânzarea cu amănuntul transfrontalieră și națională este, în principal, dominată direct sau indirect de SA Moldovagaz din Republica Moldova, în care SA Gazprom deține 50%+1 de acțiuni, și gestionează 13,4% din acțiunile sale care aparțin autorităților transnistrene. Operatorul rețelei de transport în Republica Moldova este SRL Moldovatransgaz, care este o companie fondată de SA Moldovagaz. În același timp, Moldovagaz are 11 filiale care funcționează în calitate de societăți de distribuție și sunt angajate în vânzarea cu amănuntul, în timp ce o altă companie fiică (Chișinău-Gaz) operează rețeaua de distribuție din Chișinău.

O provocare pentru sector este datoria istorică a SA Moldovagaz către SA Gazprom, care este în prezent de cca. 4,5 miliarde USD¹⁵, din care mai mult de 90% este datoria Tiraspoltransgaz - operatorul de transport din regiunea transnistreană.

¹⁰ Memorandumul de înțelegere privind o abordare comună pentru a aborda diversificarea gazelor naturale și de securitate de aprovizionare, ca parte a inițiativei CESEC
https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/CESEC_MoU_signed.pdf

¹¹ Țări participante: Austria, Bulgaria, Croația, Grecia, Ungaria, Italia, România, Slovacia, Slovenia, Albania, Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei, Serbia, Bosnia și Herțegovina, Ucraina și Republica Moldova

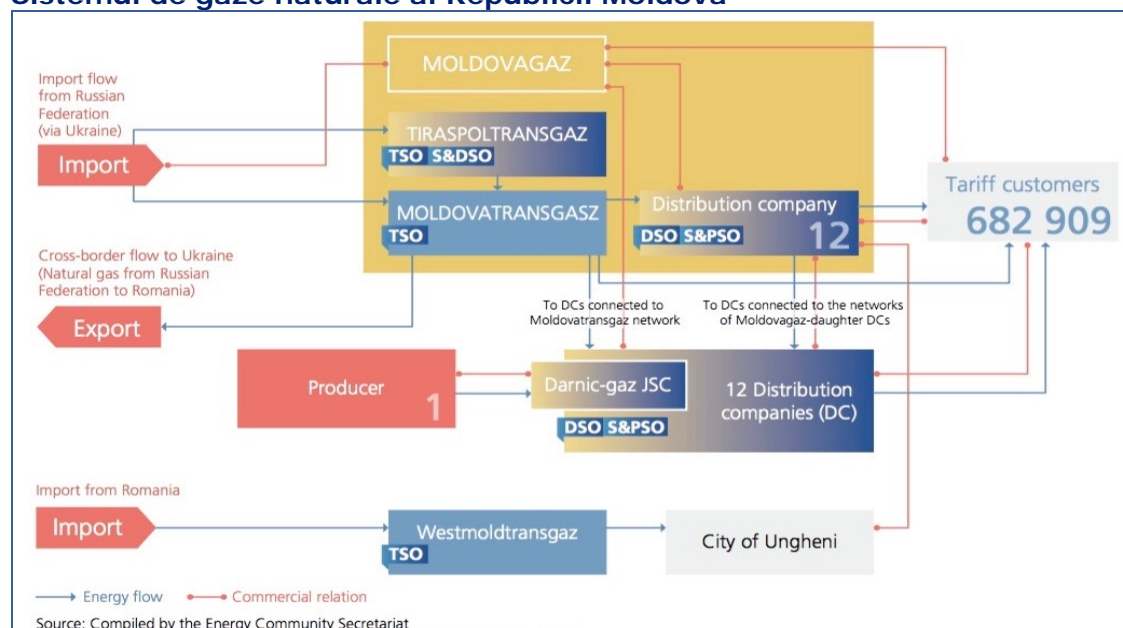
¹² <https://ec.europa.eu/energy/en/news/central-eastern-and-south-eastern-european-countries-join-forces-create-integrated-gas-market>

¹³ Strategia energetică a Republicii Moldova până în anul 2030, p. 69

¹⁴ Raportul anual de implementare publicat de către Secretariatul Comunității Energetice, 1 septembrie 2015, p. 135, https://www.energy-community.org/portal/page/portal/ENC_HOME/DOCS/3872267/EnC_IR2015WEB.pdf

¹⁵ Raportul de audit al Gazprom 2015 iunie treizeci (286,33 mld RUB = 4,5 miliarde de dolari (rata oficială a BNM la 23.11.2015)), <http://www.gazprom.ru/f/posts/26/228235/gazprom-ifrs-2Q-2015-ru.pdf>

Sistemul de gaze naturale al Republicii Moldova¹⁶

Prin urmare, conducta nouă de gaze naturale Ungheni-Iași între România și Republica Moldova, care a fost construită în august 2014, crează premise temeinice pentru a asigura reducerea dependenței de la o singură sursă de aprovizionare.

Totuși, această conexiune generează cel puțin pe termen scurt un impact limitat, întrucât compania de stat "WestMold-Transgaz" nou creată, a contractat doar 1 milion de m³/an pentru anul 2015. Capacitatea maximă a gazoductului Ungheni-Iași este de 1,5 miliarde m³/an. Pentru a ajunge la această capacitate, rețelele românești și cele moldovenești trebuie să fie consolidate. În Moldova, obiectivul principal este de a construi conducta Ungheni-Chișinău (130 km) și o stație de comprimare. În România, pentru a egala presiunea rețelelor de gaze din România și Republica Moldova trebuie să fie construită conducta Onești-Iași și două stații de comprimare (Onești și Gherăești). Obiectivul principal pentru sectorul gazelor naturale, așa cum a fost inserat în Strategia Energetică până în anul 2030, este de a diversifica sursele de aprovizionare în Moldova până în anul 2020, cel târziu, când va expira derogarea¹⁷ la Pachetul energetic 3 al UE privind separarea.

Cadru legal actual care reglementează sectorul gazelor naturale în Republica Moldova cuprinde Legea gazelor naturale¹⁸ adoptată în decembrie 2009 și modificată în iulie 2014.

Sectorul energiei electrice

Moldova acoperă, în medie, aproximativ 20%¹⁹ din cererea de energie electrică din capacitățile proprii de generare și anume centralele termoelectrice pe bază de gaze

¹⁶ Sursa: Raportul anual de implementare publicat de către Secretariatul Comunității Energetice, 1 septembrie 2015, p. 136

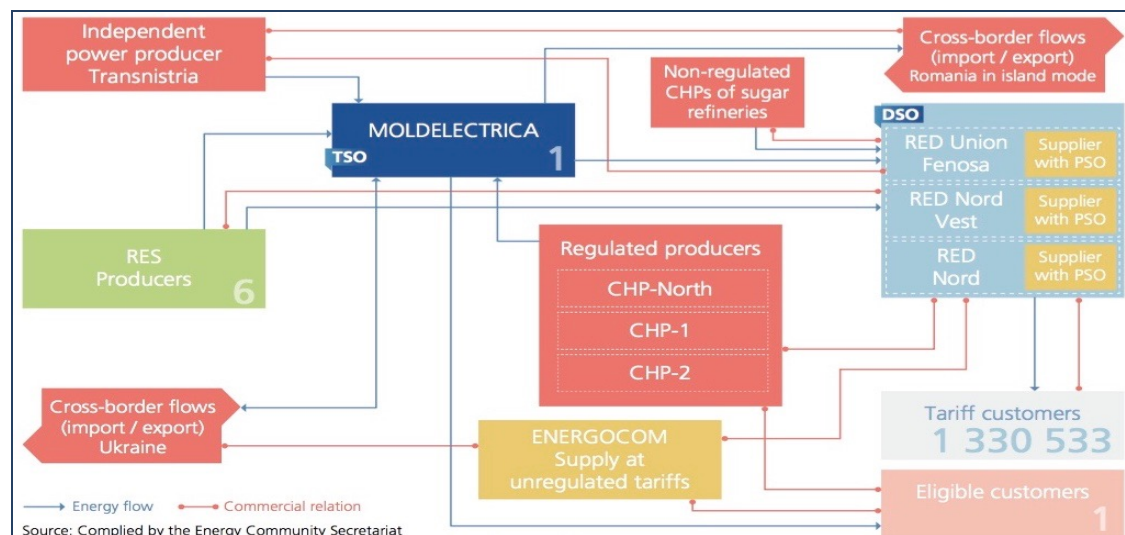
¹⁷ Consiliul ministerial Comunității Energetice din decembrie 2012 a decis să ofere Republicii Moldova o derogare de la punerea în aplicare a articolului 9 alineatul (1) din Directiva 2009/73 a UE privind sectorul gazelor, amânarea astfel cerințele de separare ale operatorilor de sisteme de transport până la 1 ianuarie anul 2020.

¹⁸ Legea gazelor naturale <http://lex.justice.md/md/333636/>

¹⁹ Consumul total de energie electrică în anul 2014 a fost de 4130 GWh, în timp ce producția internă sa ridicat 788 GWh - raportul anual de implementare publicat de către Secretariatul Comunității Energetice, 1 septembrie 2015, p. 131 (Tabelul)

naturale²⁰ și hidrocentrale²¹. Restul este, de regulă, asigurat prin importurile din Ucraina și din furnizări de la un generator de energie termică pe bază de gaze²² situat în regiunea transnistreană (CET Moldavskaya GRES), aparținând companiei ruse Inter RAO UES.

Sistemul de energie electrică din Moldova²³

Compania de stat "Moldelectrica" este operatorul de sistem de transport în Republica Moldova. Cei trei operatori de sisteme de distribuție din Republica Moldova sunt "RED Nord", "RED Nord-Vest", iar "RED Union Fenosa" este deținută de compania spaniolă "Gas Natural Fenosa". În ianuarie și august 2015 au fost create două societăți de furnizare "Gas Natural Fenosa Furnizare Energie" și respectiv "Furnizare Energie Electrica Nord", separate legal de activități de distribuție.

În 2014, furnizarea de energie electrică a fost asigurată din Ucraina și direct de la MGRES către RED-urile din Moldova la același preț de 6,8 cenți USD/kWh. În 2015 importurile din Ucraina au fost suspendate și acum MGRES este cel mai mare furnizor de energie electrică în Republica Moldova, la prețul de 6,795 USD cenți/kWh. Dacă în 2014, aprovizionarea de la MGRES a celor trei RED-uri din Moldova a fost pe baza unui contract direct, în 2015, însă aprovizionarea este asigurată printr-un lanț din două societăți intermediare din Republica Moldova (MGRES-Energokapital-Energocom-RED), fapt contestat de experți în domeniu pentru transparență redusă.

Strategia Energetică până în anul 2030 a stabilit următoarele obiective pentru sectorul energiei electrice, care urmează a fi realizate până în anul 2020: (1) consolidarea rolului Moldovei în calitate de coridor de transmisie energiei, prin construirea de noi conducte de interconectare; (2) conectarea la sistemul ENTSO-E (fie sincron sau asincron); (3) crearea unei platforme puternice de generare a energiei electrice și termice; (4) consolidarea rețelei interne de transport a energiei

²⁰ Chișinău CET-2 (capacitate de alimentare de 240 MW, 1,200 Gcal / h Capacitate termică); Chișinău CET-1 (capacitate de alimentare de 66 MW, 254 Gcal / h Capacitate termică) și CET Nord, Bălți (20,4 MW capacitate de energie, 200 Gcal / h Capacitate termică).

²¹ Hidrocentrala Dubăsari (48 MW) și Hidrocentrala Costești (16 MW)

²² Cuciurgan-MGRES - CERMS (2520 MW, gaze naturale, păcură)

²³ Sursa: Raportul anual de implementare publicat de către Secretariatul Comunității Energetice, 1 septembrie 2015, p. 132

și (4) crearea unui cadru instituțional modern și competitiv²⁴.

În prezent, sistemul de energie electrică din Republica Moldova funcționează sincron cu sistemul ucrainean, ca parte a fostului Sistemul electroenergetic unificat al URSS (SEU). Interconexiunile de energie electrică alternative cu România sunt slabe, astfel Republica Moldova, practic, nu este interconectată cu piața internă de energie a UE (PEI). Aceasta limitează opțiunile actuale de aprovizionare și expune țara la riscuri semnificative de securitate energetică.

În 2013, cu sprijinul Programului Operațional Comun al Comisiei Europene pentru Republica Moldova-Ucraina-România a fost contractat un studiu de fezabilitate cu privire la interconectarea sincronă a sistemelor energetice ale Ucrainei și Moldovei cu Sistemul Energetic al Europei Continentale ENTSO-E²⁵. În cadrul studiului de fezabilitate urmau să fie analizate diferite scenarii: conexiuni sincrone cu ENTSO-E în comparație cu cele asincrone.

Implementarea conectării sincrone la ENTSO-E, împreună cu Ucraina, menținând în același timp beneficiul de participare la piața de energie internă, precum și avantajele arbitrajului între sursele de alimentare din est și din vest, ar necesita cel puțin 10-15 ani.

Potrivit Strategiei Energetice până în anul 2030²⁶ conexiunea asincronă oferă posibilitatea de a decide fără constrângeri între opțiunea de a achiziționa energia electrică de pe piețele din est sau din vest independent de evoluția pieței ucrainene, ci în funcție de evoluția prețurilor. De asemenea, această soluție oferă Republicii Moldova arbitrajul comercial între cele două blocuri, precum și evită deconectarea de la sistemului ucrainean conectat la sistemul SEU, o deconectare considerată ca una foarte dificilă din punct de vedere tehnic și foarte costisitoare din punct de vedere financiar. Conexiunea asincronă prin intermediul României necesită construirea de interconexiuni suplimentare și instalarea obligatorie a stațiilor „back-to-back” pe rețelele de conectare din Republica Moldova. Astfel, soluția „back-to-back” trebuie să se bazeze pe linia aeriană de înaltă tensiune (LIT) 400kV Vulcănești-Isaccea existentă ca soluție minimă, cu extensiuni posibile prin celelalte două LIT Iași-Ungheni-Strășeni și Suceava-Bălți.

Astfel, interconectarea energetică cu România ar asigura o diversificare a surselor de energie electrică și integrarea cu ENTSO-E, oferind acces la o piață concurențială de energie electrică într-un termen mai scurt și cu mai multe avantaje decât dezavantaje pentru independența energetică a Republicii Moldova.

Memorandumul de înțelegere între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României, semnat la 21 mai 2015²⁷ a acordat prioritate următoarelor proiecte de interconectare electrică, care trebuie să devină operaționale până în anul 2019 și anume:

- construirea LIT Vulcănești-Chișinău (Moldova) care va conecta LIT existentă Isaccea-Vulcănești și a stației „back-to-back”;
- construirea unei LIT Iași-Ungheni-Strășeni și a stației „back-to-back”;
- construirea unei LIT Suceava-Bălți și a stației „back-to-back”.

²⁴ *Strategia energetică a Republicii Moldova până în anul 2030*, p. 22

²⁵ https://www.entsoe.eu/Documents/SOC%20documents/Regional_Groups_Continental_Europe/Joint_operational_programme_Romania_Ukraine_Moldova_2007-2013.pdf

²⁶ *Strategia energetică a Republicii Moldova până în anul 2030*, p. 28

²⁷ *Articolul 4 și 5 din Memorandumul de înțelegere între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind punerea în aplicare a proiectelor Interconectare gaze naturale și energie electrică.*

Între timp, având în vedere că studiul de fezabilitate ENTSO-E se aștepta în 2016²⁸, și având în vedere constatările preliminare în cadrul dialogului energetic moldo-român, oficiul Băncii Mondiale în Moldova s-a oferit să efectueze o analiză tehnică și economică alternativă a sectorului energetic al Republicii Moldova, pentru a identifica cele mai optime scenarii de interconexiune asincronă prioritară cu UE prin România. Potrivit Programului de Țară al Băncii Mondiale²⁹, Studiul sectorial privind opțiunile pieței de energie electrică a Moldovei de îmbunătățire a securității energetice prin interconectarea cu România, a fost finalizat și la sfârșitul anului 2015, oferind un răspuns cu privire la scenariile prioritare de interconectare cu România. Proiectul a fost implementat cu sprijinul de finanțare al Programului de Asistență pentru Managementul Sectorului Energetic (ESMAP)³⁰.

Cadrul național legal care reglementează sectorul energiei electrice este Legea cu privire la energie electrică din 2009³¹ modificată în 2011 și 2014, și Legea cu privire la Energie din 1998³².

Eficiența energetică și sursele regenerabile de energie

Potrivit Strategiei de Securitate Energetică 2030, în prezent intensitatea energetică pe cap de locuitor în Moldova este mare, fiind comparată cu cea a altor state membre ale Comunității Energetice sau UE. Totodată, aproximativ 70-75%³³ din echipamentul sectorului energetic este învechit. Pierderile în conducte de gaze sunt estimate la 3,3%³⁴ în rețelele de distribuție și 2,3% în sistemele de transport. Pierderile în rețelele electrice de distribuție sunt în medie de 9%³⁵. Între timp, sectorul de termoficare centralizată din Moldova s-a confruntat cu pierderi de energie termică mult mai mari, estimate la cca. 20%³⁶. În Republica Moldova există aproximativ 4300 de clădiri publice, inclusiv școli, grădinițe și spitale. Costul ridicat al încălzirii, în unele cazuri, depășește bugetul instituțiilor publice.

Agencia pentru Eficiența Energetică creată în 2010, după adoptarea Legii cu privire la Eficiența Energetică³⁷ este autoritatea publică principală responsabil pentru asigurarea dezvoltării în domeniul eficienței energetice și surselor regenerabile de energie. În 2011, Guvernul a adoptat Programul Național de Eficiență Energetică 2011-2020 (PNEE)³⁸, iar cu doi ani mai târziu a fost adoptat Planul național de acțiuni în domeniul eficienței energetice pentru anii 2013-2015 (PNAEE)³⁹. Astfel, PNEE stabilește un obiectiv de economisire a energiei pe termen lung de până la 20% până în anul 2020. În același timp, PNAEE prevede măsuri mai concrete pentru completarea cadrului legal în conformitate cu angajamentele Republicii Moldova în

²⁸ https://www.entsoe.eu/Documents/SOC%20documents/Regional_Groups_Continental_Europe/Joint_operational_programme_Romania_Ukraine_Moldova_2007-2013.pdf

²⁹ Grupul Băncii Mondiale - Moldova Parteneriat Țara Programul Instantaneu, P. 8
<http://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/document/Moldova-Snapshot.pdf>

³⁰ <https://www.esmap.org/>

³¹ Legea energiei electrice 2009 <http://lex.justice.md/md/333639/>

³² Legea energiei din 1998 <http://lex.justice.md/md/311606/>

³³ Strategia energetică a Republicii Moldova până în anul 2030, p. 8

³⁴ http://anre.md/files/Acte_Normative/cons%20publice/moldovagaz/Raport%20tarife%20gaze_naturale.pdf

³⁵ De la 8% la 10,5%, Sursa: Decizia ANRE 2014,
<http://anre.md/files/acte/Hot.%20CA%20698%202014.pdf>

³⁶ Strategia energetică a Republicii Moldova până în anul 2030, p. 8

³⁷ Legea 2010 privind eficiența energetică http://aee.md/images/LawRM142_Eng.pdf

³⁸ Decizia 2011 Guvernul a adoptării Programului Național pentru Eficiență Energetică 2011-2020
<http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=340940&lang=1>

³⁹ Hotărârea de Guvern 2013 din adoptarea Planului de acțiune privind eficiența energetică 2013-2015
<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=346722>

Comunitatea Energetică și realizarea țintei intermediare de economii de energie de 9% cu aproximativ 1,8% pe an până în anul 2015.

În 2012 a fost creat Fondul de Eficiență Energetică cu scopul de a sprijini implementarea obiectivelor de eficiență energetică, inclusiv prin proiecte de finanțare în domeniul eficienței energetice și al energiei regenerabile⁴⁰. În 2014 Republica Moldova a aderat oficial⁴¹ la Parteneriatul de Eficiență Energetică și Mediu din Europa de Est (E5P)⁴² creat în anul 2009 cu scopul de a îmbunătăți eficiența energetică și protecția mediului în regiunea Parteneriatului Estic.

În prezent consumul de *energie regenerabilă* în Moldova este reprezentat, în principal, de biomasă (pentru generare de energie termică). Există de asemenea două centrale hidroelectrice⁴³ cu o capacitate totală instalată de 64 MW, sau cca. 2% din producția totală de energie electrică. În calitate de membru al Comunității Energetice, Moldova s-a angajat să realizeze un obiectiv obligatoriu de a obține 17% de energie din surse regenerabile în mixul consumului de energie până în anul 2020⁴⁴. În decembrie 2013 Guvernul a adoptat Planul național de acțiuni în domeniul energiei din surse regenerabile (PNAESR)⁴⁵ care prevede un obiectiv mai ambițios de 20% pentru energia regenerabilă până în anul 2020, fiind divizat într-o cotă indicativă de 10% din consumul de energie electrică, de 27% pentru încălzire și răcire și o cotă obligatorie de 10% în sectorul transporturilor. Potrivit PNAESR, energia electrică generată de surse regenerabile de energie va veni în principal din energie eoliană, biogaz, precum și energie solară. Cadrul legal existent privind energia regenerabilă având la bază Legea cu privire la energia regenerabilă în vigoare din 2007⁴⁶ nu s-a dovedit a fi atractiv pentru investiții.

Adițional, angajamentele cheie ale Republicii Moldova în raport cu UE în sectorul energetic, sunt prevăzute de Acordul de Asociere (AA) semnat la 27 iunie 2014, și care deja se aplică provizoriu de la 1 septembrie 2014. Acordul subliniază angajamentul RM de a consolida în continuare cooperarea energetică UE-Moldova prin consolidarea securității de aprovizionare cu energie, facilitarea dezvoltării infrastructurii corespunzătoare, creșterea integrării piețelor și apropierea prin reglementare de elementele cheie ale *acquis-ului* UE, precum și promovarea eficienței energetice și a utilizării surselor regenerabile de energie⁴⁷.

Scopul principal al prezentului studiu este de a analiza prevederile de cooperare relevante în domeniul energiei ale Acordului de Asociere și, prin urmare, de a trece în revistă progresele după mai mult de un an de implementare, inclusiv prin prisma calității de membru a Republicii Moldova în Comunitatea Energetică. Astfel, în primul rând, autorul va descrie principalele obligații în domeniul energetic ale RM din AA, înscrise în Capitolul 14, Titlul IV - Cooperare Economică și Sectorială; Capitolul 11 și Capitolul 14 din Titlul V - Comerț și aspecte aferente. Apoi, în partea a doua a studiului progresele respective vor fi evaluate, inclusiv cu referire la nivelul de transpunere a directivelor și reglementărilor relevante ale UE. În cele din urmă,

⁴⁰ Hotărârea de Guvern 2012 privind Fondul pentru eficiență energetică
<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=343683>

⁴¹ <http://www.mec.gov.md/ro/content/moldova-adera-la-e5p-instrumentul-parteneriatului-estic-pentru-eficienta-energetica>

⁴² <http://moldova.e5p.eu/about-e5p/history-rationale/>

⁴³ Hidrocentrala Dubăsari (48 MW) și Hidrocentrala Costești (16 MW)

⁴⁴ Directiva UE 2009/28 / CE privind promovarea utilizării energiei din surse regenerabile

⁴⁵ https://www.energy-community.org/pls/portal/docs/3044025.Portable_Document_Format

⁴⁶ Legea din 2007 privind energia din surse regenerabile
<http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=324901&lang=1>

⁴⁷ Acord de asociere UE-Republica Moldova, Preambul http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2014.260.01.0004.01.ENG

studiul va finaliza cu concluziile cheie și un set de recomandări în vederea asigurării implementării depline a angajamentelor Republicii Moldova în conformitate cu termenii prevăzuți de Acordul de Asociere și cei conveniți în cadrul Comunității Energetice.

I. ACORDUL DE ASOCIERE UE-MOLDOVA ȘI PREVEDERILE PRIVIND SECTORUL ENERGETIC

Prevederile privind sectorul energetic sunt reflectate în special în **Capitolul 14 - Cooperarea în sectorul energetic**⁴⁸ din **Titlul IV. Cooperarea sectorială**, care este, însoțit de **Anexa VIII** în care se conține lista de directive și regulamente UE pe care Republica Moldova s-a angajat să le transpună. De asemenea, domeniul energetic este vizat de **Capitolul 11 - Aspecte energetice legate de comerț**⁴⁹ din **Titlul V. Comerț și aspecte legate de comerț (ZLSAC)**.

Există, de asemenea, alte prevederi privind energia, cum ar fi cele din **Capitolul 20 din Titlul IV**, care evidențiază necesitatea de a intensifica și de a asigura o coordonare și cooperare mai bună privind interconexiunile energetice dintre țările și regiunile cuprinse de Strategia UE pentru regiunea Dunării⁵⁰. **Capitolul 8 privind achizițiile publice din Titlul V**, de asemenea, se referă la necesitatea de a asigura armonizarea treptată a legislației privind achizițiile publice cu *acquis-ul* UE care prevede procedurile de achiziții publice ale entităților care operează în sectoarele apei, **energiei**, transport și servicii poștale⁵¹.

Alte prevederi care sunt importante să fie menționate pe scurt sunt cele prevăzute de **Capitolul 14 din Titlul V care prevede mecanismul special de soluționare a litigiilor pentru problemele legate de energie**⁵², în special cu privire la transportul de produse de energie prin rețelele părților din Acordul de Asociere. Astfel, Articolul 382 stabilește clar un termen de trei zile pentru inițierea consultărilor după primirea unei solicitări de soluționare a disputelor legate de întreruperea transportului de gaze naturale, petrol sau energie electrică. Deși la această etapă dispoziția respectivă nu este total aplicabilă, întrucât interconexiunile actuale pentru gaze naturale și energie electrică între Moldova și UE (România) sunt slabe, totuși aceasta oferă anumite garanții pentru viitor. Astfel, Acordul prevede proceduri pentru stabilirea⁵³ și funcționarea⁵⁴ unei comisii speciale de arbitraj pentru soluționarea, concilierea⁵⁵ și remedierea⁵⁶ litigiilor de energie de urgență.

În continuare autorul va descrie prevederile cheie ale Capitolului 14 din Titlul IV (inclusiv Anexa VIII la Acord) și Capitolul 11 din Titlul V, întrucât acestea scot în evidență obligațiile cheie ale Republicii Moldova de a transpune Legislația UE în domeniul energiei. O analiză detaliată a nivelului de transpunere a *acquis-ului* Energetic va fi prezentată în partea finală a Studiului.

⁴⁸ Acord de asociere, articolele 76-79

⁴⁹ Acord de asociere, articolele 345-354

⁵⁰ Acord de asociere, art. 110

⁵¹ Directiva UE 2004/17 / CE <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:134:0001:0113:en:PDF>

⁵² Acord de asociere, articolele 382-389, 394

⁵³ Acord de asociere, articolul 385

⁵⁴ Acord de asociere, articolele 386-387, 389

⁵⁵ Acord de asociere, articolul 388

⁵⁶ Acord de asociere, articolul 394

1.1. TITLUL IV COOPERARE SECTORIALĂ, CAPITOLUL 14 COOPERAREA ÎN SECTORUL ENERGETIC

Capitolul 14 prevede cadrul de cooperare UE-Moldova în domeniul energetic, în limitele unui dialog constant⁵⁷, având ca scop, în special eficiența energetică, integrarea pieței și convergența de reglementare în sectorul energetic, luând în considerare necesitatea de a asigura competitivitatea și accesul Republicii Moldova la surse de energie sigură, sustenabilă ecologic și la prețuri accesibile⁵⁸.

Respectiv, Articolul 77 subliniază obiectivele-cheie ale cooperării UE-Republica Moldova în domeniul energetic și anume:

- a) coordonarea strategiilor și politicilor energetice;
- b) dezvoltarea piețelor de energie competitive, transparente și nediscriminatorii, în conformitate cu standardele UE, inclusiv a obligațiilor în temeiul Tratatului de instituire a Comunității Energetice, prin reforme regulatorii și prin participarea la cooperarea energetică regională;
- c) dezvoltarea unui climat investițional atractiv și stabil prin abordarea condițiilor instituționale, juridice, fiscale și de altă natură;
- d) consolidarea infrastructurii energetice, inclusiv proiecte de interes comun, în scopul de a diversifica sursele de energie, furnizorii și rutele de transport, printre altele, prin facilitarea investițiilor finanțate din împrumuturi și granturi;
- e) sporirea și consolidarea stabilității și securității aprovizionării și comercializării, tranzitării și transportului de energie pe o bază reciproc avantajoasă și nediscriminatorie pe termen lung;
- f) promovarea eficienței energetice și a economiilor de energie;
- g) reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră;
- h) cooperarea științifică și tehnică și schimbul de informații.

Una dintre prevederile de bază ale prezentului capitol este menționată în Articolul 79, care se referă la instituirea unei obligații clare pentru Moldova de a asigura armonizarea legislației sale cu acquis-ul energetic al UE, cu referire la Anexa VIII⁵⁹ din acord, care include 43 de directive și regulamente UE⁶⁰ în sectoarele de energie electrică, gaze naturale, petrol, infrastructura energetică, eficiența energetică și energiile regenerabile. Termenul limită de transpunere a acestora în mare parte expiră la începutul anului 2017.

⁵⁷ Acord de asociere, articolul 78

⁵⁸ Acord de asociere, articolul 76

⁵⁹ Acord de asociere, anexa VIII http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2014.260.01.0004.01.ENG

⁶⁰ Anexa VIII enumerate 44 de directive și regulamente ale UE, dar Directivei UE 2004/67 / CE a fost abrogată prin Regulamentul (UE) nr 994/2010 privind măsurile de garantare a securității aprovizionării cu gaze naturale

Sectorul energiei electrice

În cadrul Comunității Energetice, Moldova s-a angajat **să transpună până la 01.01.2015**⁶¹ două Directive UE și un Regulament al UE din domeniul energiei electrice, care se referă, în special, la:

- a) normele comune pentru piața internă de energie electrică (o parte a Pachetului Energetic 3 al UE)⁶²;
- b) măsurile de garantare a securității aprovizionării cu energie electrică și a investițiilor în infrastructură⁶³;
- c) condițiile de acces la rețea pentru schimburile transfrontaliere de energie electrică⁶⁴

Gaze naturale

Ca parte a angajamentului în cadrul Comunității Energetice, Moldova trebuia să **transpună, până la 01.01.2015**⁶⁵ Directiva UE privind normele comune pentru piața internă în sectorul gazelor naturale (care face parte din Pachetul Energetic 3 al UE)⁶⁶ și Regulamentul UE privind condițiile de acces la rețelele pentru transportul gazelor naturale⁶⁷. Directiva UE 2004/67/CE privind măsurile de garantare a securității aprovizionării cu gaze naturale a fost abrogată prin Regulamentul UE⁶⁸ privind măsurile de garantare a securității aprovizionării cu gaze naturale și trebuie **să fie transpusă până la 31.12.2015**.

Sectorul petrolier

Există o singură Directiva UE⁶⁹ pe care Republica Moldova trebuie s-o **transpună complet până la 01.01.2023**, așa cum s-a convenit în cadrul Comunității Energetice și acest lucru se referă la obligația de a menține stocuri minime de țiței și / sau produse petroliere.

⁶¹ https://www.energy-community.org/portal/page/portal/ENC_HOME/ENERGY_COMMUNITY/Legal/EU_Legislation#Electricity

⁶² Directiva 2009/72 / CE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 iulie 2009 privind normele comune pentru piața internă de energie electrică abrogare a Directivei 2003/54 / CE

⁶³ Directiva 2005/89 / CE a Parlamentului European și a Consiliului din 18 ianuarie 2006 privind măsurile de garantare a securității aprovizionării cu energie electrică și investițiile în infrastructuri

⁶⁴ Regulamentul (CE) nr 714/2009 al Parlamentului European și al Consiliului din 13 iulie 2009 privind condițiile de acces la rețea pentru schimburile transfrontaliere de energie electrică

⁶⁵ https://www.energy-community.org/portal/page/portal/ENC_HOME/ENERGY_COMMUNITY/Legal/EU_Legislation#Gas

⁶⁶ *Directiva 2009/73/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 iulie 2009 privind normele comune pentru piața internă în sectorul gazelor naturale și de abrogare a Directivei

⁶⁷ Regulamentul (CE) nr 715/2009 al Parlamentului European și al Consiliului din 13 iulie 2009 privind condițiile de acces la rețelele pentru transportul gazelor naturale

⁶⁸ Regulamentul (UE) nr 994/2010 al Parlamentului European și al Consiliului din 20 octombrie 2010 privind măsurile de garantare a securității aprovizionării cu gaze naturale

⁶⁹ Directiva Consiliului 2009/119 / CE a Consiliului din 14 septembrie 2009 privind obligația statelor membre de a menține stocuri minime de țiței și / sau produse petroliere

Infrastructura energetică

Republica Moldova s-a angajat **să transpună până la 01.01.2017** Regulamentul UE privind informarea Comisiei cu privire la proiectele de investiții în infrastructura energetică⁷⁰.

Prospectarea și explorarea hidrocarburilor

Republica Moldova s-a angajat **să transpună până la 01.01.2017** prevederile Directivei UE care evidențiază condițiile de acordare și folosire a autorizațiilor de prospectare, explorare și extracție a hidrocarburilor⁷¹.

Eficiența energetică

Republica Moldova s-a angajat **să transpună până la 01.01.2017:**

- a) **trei** Directivele UE privind promovarea cogenerării pe baza cererii de energie termică utilă pe piața internă a energiei⁷², Privind promovarea vehiculelor de transport rutier nepoluante și eficiente din punct de vedere energetic⁷³ și de instituire a unui cadru pentru stabilirea cerințelor de proiectare ecologică aplicabile produselor cu impact energetic⁷⁴;
- b) **două** Reglementări UE privind programul de etichetare referitoare la eficiența energetică a tehnicii de oficiu⁷⁵ și etichetarea pneurilor în ceea ce privește eficiența consumului de combustibil și alți parametri esențiali⁷⁶;
- c) **trei** Decizii UE privind coordonarea programelor de etichetare referitoare la eficiența energetică a tehnicii de oficiu⁷⁷, de stabilire a orientărilor detaliate privind implementarea și aplicarea Anexei II la Directiva 2004/8/CE privind promovarea cogenerării⁷⁸ și privind stabilirea valorilor de referință armonizate ale randamentului pentru producția separată de energie electrică și termică⁷⁹;

⁷⁰ Regulamentul (UE, Euratom) nr 617/2010 din 24 iunie 2010 privind informarea Comisiei cu privire la proiectele de investiții în infrastructura energetică din cadrul Uniunii Europene

⁷¹ DIRECTIVA 94/22/CE A PARLAMENTULUI EUROPEAN ȘI A CONSILIULUI din 30 mai 1994 privind condițiile de acordare și folosire a autorizațiilor de prospectare, explorare și extracție a hidrocarburilor

⁷² Directiva 2004/8 / CE a Parlamentului European și a Consiliului din 11 februarie 2004 privind promovarea cogenerării pe baza cererii de energie termică utilă pe piața internă a energiei

⁷³ Directiva 2009/33 / CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 aprilie 2009 privind promovarea vehiculelor de transport rutier nepoluante și eficiente din punct de vedere energetic

⁷⁴ Directiva 2009/125 / CE a Parlamentului European și a Consiliului din 21 octombrie 2009 de instituire a unui cadru pentru stabilirea cerințelor de proiectare ecologică aplicabile produselor cu impact energetic

⁷⁵ Regulamentul (CE) nr 106/2008 al Parlamentului European și al Consiliului din 15 ianuarie 2008 privind un program comunitar de etichetare referitoare la eficiența energetică a echipamentelor de birou

⁷⁶ Regulamentul (CE) nr 1222/2009 al Parlamentului European și al Consiliului din 25 noiembrie 2009 privind etichetarea pneurilor în ceea ce privește eficiența consumului de combustibil și alți parametri esențiali

⁷⁷ Decizia nr 2006/1005 / CE a Consiliului din 18 decembrie 2006 a Consiliului privind încheierea Acordului între Guvernul Statelor Unite ale Americii și Comunitatea Europeană privind coordonarea programelor de etichetare referitoare la eficiența energetică a echipamentelor de birou

⁷⁸ Decizia Comisiei din 19 noiembrie 2008 de stabilire a orientărilor detaliate pentru punerea în aplicare și aplicarea anexei II la Directiva 2004/8 / CE a Parlamentului European și a Consiliului (2008/952 / CE)

⁷⁹ Decizia Comisiei din 21 decembrie 2006 de stabilire a valorilor de referință ale randamentului pentru producția separată de electricitate și căldură armonizate în conformitate cu Directiva 2004/8 / CE a Parlamentului European și a Consiliului (2007/74 / CE)

- d) **unsprezece** Directivele UE privind implementarea Directivei UE 92/75/CEE a Consiliului cu privire la etichetarea energetică a frigiderelor, congelatoarelor și combinelor⁸⁰;
- e) **zece** Regulamente UE privind implementarea Directivei UE 2005/32/CE privind cerințele de proiectare ecologică pentru consumul de energie electrică în stare fără sarcină și eficiență medie activă a surselor externe de alimentare⁸¹;
- f) **o** Decizie a UE privind cerințele de randament pentru cazanele noi de apă caldă alimentate cu combustibili lichizi sau gazoși⁸².

Adițional, ca urmare a angajamentului anterior al Republicii Moldova în cadrul Comunității Energetice (1) o directiva UE privind performanța energetică a clădirilor **trebuia să fie transpusă până la 30.09.2012**⁸³ și (2) o altă Directiva UE privind indicarea, prin etichetare și informații standard despre produs, a consumului de energie și de alte resurse, a produselor cu impact energetic **trebuiau să fie transpuse până la 31.12.2011**⁸⁴.

Energia regenerabilă

În cadrul Comunității Energie, Republica Moldova **trebuia să transpună până la 01.01.2014**⁸⁵ Directiva UE privind promovarea utilizării energiei din surse regenerabile de energie⁸⁶.

1.2. TITLUL V - COOPERAREA ENERGETICĂ LEGATĂ DE COMERȚ (ZLSAC), CAPITOLUL 11 ASPECTE ENERGETICE LEGATE DE COMERȚ

Titlul V din Acordul de Asociere în esență se referă la crearea Zonei de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător cu UE. Capitolul 11 al Titlului V conține aspecte energetice legate de comerț care se referă, în special, la metodologia de prețuri reglementate pentru energie⁸⁷, condițiile care trebuie respectate în ceea ce privește transportul și tranzitul de energie electrică și gaze naturale⁸⁸, precum și rolul autorității naționale de reglementare în domeniul energiei electrice și gazelor naturale⁸⁹. Articolul 345 din Capitolul 11 oferă de asemenea un set de definiții⁹⁰.

⁸⁰ a se vedea anexa 1 la studiul de masa cu privire la statutul de punere în aplicare a UE de energie acquis-ul

⁸¹ a se vedea anexa 1 la studiul de masa cu privire la statutul de punere în aplicare a UE de energie acquis-ul

⁸² Directiva Consiliului 92/42 / CEE a Consiliului din 21 mai 1992 privind cerințele de randament pentru cazanele noi de apă caldă cu combustie lichidă sau gazoasă

⁸³ Directiva 2010/31 / UE a Parlamentului European și a Consiliului din 19 mai 2010 privind performanța energetică a clădirilor

⁸⁴ Directiva 2010/30 / UE a Parlamentului European și a Consiliului din 19 mai 2010 privind indicarea, prin etichetare și informații standard despre produs, a consumului de energie și de alte resurse al produselor cu impact energetic

⁸⁵ https://www.energy-community.org/portal/page/portal/ENC_HOME/ENERGY_COMMUNITY/Legal/EU_Legislation#RES

⁸⁶ Directiva 2009/28 / CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 aprilie 2009 privind promovarea utilizării energiei din surse regenerabile de energie

⁸⁷ Acord de asociere, articolele 346-347

⁸⁸ Acord de asociere, articolele 348-352

⁸⁹ Acord de asociere, articolele 353

⁹⁰ Astfel, "produse energetice" sunt descrise ca țigări, gaze naturale și energie electrică. "Infrastructura fixă" este definit ca orice rețea de transport sau distribuție, gaz natural lichefiat (GNL) în cadrul facilității

Metodologia de calculare a prețurilor reglementate pentru energie

Regula generală **prevăzută de** Pachetului Energetic 3, precum și de Protocolul de Aderare a Republicii Moldova la Tratatul Comunității Energetice⁹¹, este că numai prețurile de furnizare a gazelor naturale și energiei electrice consumatorilor casnici pot fi reglementate ca o obligație de serviciu public. Pentru consumatorii non-casnici prețurile sunt determinate numai de cerere și ofertă. Astfel, clienții non-casnici sunt liberi să negocieze și să semneze contracte cu orice furnizor alternativ.

Cu toate acestea, Articolul 346 stabilește o derogare de la această obligație⁹², subliniind că o parte (denumită în continuare, fie Moldova sau UE) poate impune, întreprinderilor, în interes economic general⁹³, o **obligație legată de prețul furnizării gazelor naturale și a energiei electrice**, ceea ce reprezintă „prețului reglementat”.

Totodată, alin. 2 din Articolului 346 prevede, de asemenea, că în cazul în care nu sunt în măsură să convină cu furnizorul asupra prețului la energie electrică sau gaze naturale, care este mai mic sau egal cu prețul reglementat, **consumatorii non-casnici vor avea dreptul de a încheia un contract pentru furnizarea de energie electrică sau gaze naturale, cu un furnizor, la prețul reglementat aplicabil**. Astfel, în cazul în care o parte a Acordului impune obligația descrisă mai sus, ea trebuie să se asigure că obligația respectivă este clar definită, transparentă, proporțională, nediscriminatorie și verificabilă și de o durată limitată. Atunci când impun o astfel de obligație, Partea trebuie să garanteze, de asemenea, egalitatea de acces la consumatori pentru alte întreprinderi⁹⁴. Mai mult decât atât, alin. 4 al Articolului 346 prevede că metodologia care stă la baza de calculare a prețului reglementat să fie publicată înainte de intrarea în vigoare a prețului reglementat.

Acordul instituie, de asemenea, interdicția pentru stabilirea prețului dublu.⁹⁵ Astfel, autoritatea de reglementare în cauză a unei Părți nu va adopta sau menține măsuri care rezultă într-un preț mai ridicat pentru produsele energetice exportate către cealaltă Parte decât prețul perceput pentru aceste bunuri atunci când sunt destinate consumului intern⁹⁶.

Transportul și tranzitul de energie electrică și gaze naturale

În ceea ce privește transportul și accesul terților la infrastructura fixă, Articolul 349 reconfirmă obligația Republicii Moldova de a adapta legislația națională la Directivele și Regulamentele relevante ale UE în sectorul gazelor naturale și energiei electrice, în scopul de a asigura că tarifele, procedurile de alocare a capacităților și toate celelalte condiții sunt obiective, rezonabile și transparente și că nu sunt discriminatorii în funcție de origine, proprietate sau destinație a energiei electrice sau a gazelor naturale.

sau de depozitare. "Transport" este definit ca transport și distribuție. "Utilizarea neautorizată" înseamnă orice activitate care constă din preluarea ilegală a mărfurilor de energie din infrastructura fix.

⁹¹ Protocolul privind aderarea Republicii Moldova la Comunitatea Energetică, <https://www.energy-community.org/pls/portal/docs/576178.Portable Document Format>

⁹² Acord de asociere, articolul 346, alin. 2

⁹³ Comisia Europeană definește serviciile de interes economic general în activități economice pe care autoritățile publice identifică ca fiind de importanță deosebită pentru cetățeni și care nu ar fi furnizate (sau ar fi furnizate în condiții diferite) dacă nu ar exista o intervenție publică, astfel cum sunt definite prin Comunicarea CE privind cadrul de calitate pentru serviciile de interes general în Europa, p. 3. http://ec.europa.eu/services_general_interest/docs/comm_quality_framework_en.pdf

⁹⁴ Acord de asociere, articolul 346, alin. 3

⁹⁵ Acord de asociere, articolul 347

⁹⁶ Acord de asociere, articolul 347

În ceea ce privește tranzitul de produse energetice, **Moldova ar trebui să** ia toate măsurile corespunzătoare:

- a) să **faciliteze tranzitul**⁹⁷ **în conformitate cu principiul libertății de tranzit**, așa cum este prevăzut de Articolele V.1, V.2, V.4 și V.5 din GATT 1994⁹⁸ și Articolele 7.1 și 7.3 din Tratatul privind Carta Energiei⁹⁹, care sunt o parte integrantă a Acordului de Asociere;
- b) să **interzică și să abordeze orice preluare neautorizată** de produse energetice în tranzit pe teritoriul său de către orice entitate controlată de sau sub jurisdicția Republicii Moldova¹⁰⁰.
- c) să **asigure tranzitul neîntrerupt pe teritoriul său**¹⁰¹, inclusiv în timpul posibilelor dispute în această privință. În același timp, orice Parte a Acordului nu poate fi trasă la răspundere pentru o întrerupere sau reducere de tranzit ca urmare a unor acțiuni ale unei țări terțe sau a unei entități aflate sub controlul sau jurisdicția unei țări terțe.
- d) Moldova trebuie de asemenea, să se asigure, ca operatorii de infrastructuri fixe să întreprindă toate măsurile necesare pentru a (a) minimiza riscul de întrerupere sau reducere accidentală de tranzit; și (b) să restabilească funcționarea normală a tranzitului¹⁰².

Autoritatea de reglementare¹⁰³

Acordul reconfirmă angajamentul Republicii Moldova, în modul în care este prevăzut în Pachetul Energetic 2 și, respectiv, 3 al UE, de a asigura ca autoritatea națională de reglementare în energetică să fie distinctă din punct de vedere juridic și funcțional independentă de orice altă entitate publică sau privată și să fie abilitată în măsură suficientă pentru a asigura o concurență efectivă și funcționarea eficientă a pieței. Astfel, deciziile și procedurile aplicate de autoritatea de reglementare în domeniul energetic trebuie să fie imparțiale față de toți participanții pieței.

În cazul în care un operator este afectat de o decizie a autorității de reglementare, acesta are dreptul de a contesta decizia respectivă în fața unui organism independent de părțile implicate. Autoritatea de apel poate fi de natură judiciară sau non-judiciară. Cu toate acestea, în cazul în care autoritatea de apel non-judiciară emite o decizie în scris, decizia respectivă, la rândul său, trebuie să fie confirmată de către o autoritate judiciară imparțială și independentă. Deciziile finale a instanțelor judiciare urmează a fi aplicate în mod efectiv.

Tratatul Comunității Energetice

Articolul 354 subliniază că, în cazul unui conflict în aplicarea prevederilor, Tratatul Comunității Energetice sau *acquis-ul* UE convenit în cadrul Comunității Energetice prevalează asupra prevederilor Acordului de Asociere. La implementarea prevederilor Acordului, Republica Moldova va acorda prioritate adoptării legislației

⁹⁷ Acord de asociere, articolul 348

⁹⁸ Acordul General pentru Tarife și Comerț 1994, https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/06-gatt_e.htm

⁹⁹ Tratatul privind Carta pentru Energie <http://www.energycharter.org/fileadmin/DocumentsMedia/Legal/ECTC-en.pdf>

¹⁰⁰ Acordul de asociere, articolul 350

¹⁰¹ Acordul de asociere, articolul 351

¹⁰² Acordul de asociere, articolul 351

¹⁰³ Acordul de asociere, articolul 352

care este în concordanță cu Tratatul Comunității Energetice, sau se bazează pe legislația aplicabilă în UE.

II. EVALUAREA IMPLEMENTĂRII PREVEDERILOR PRIVIND SECTORUL ENERGETIC DIN ACORDUL DE ASOCIERE UE-MOLDOVA

În contextul prezentat mai sus cu privire la prevederile-cheie privind energia din Acordului de Asociere, în continuare, în scopul prezentului studiu, va fi prezentată o imagine de ansamblu a progreselor înregistrate la implementarea angajamentelor Republicii Moldova în sectorul energetic. Apoi, înainte de concluzii și prezentarea recomandărilor cu privire la următorii pași, va fi prezentată o evaluare mai detaliată a procesului de transpunere a *acquis-ului* energetic al UE în cadrul legal al Republicii Moldova, cu accent special pe evoluțiile înregistrate în sectoarele energiei electrice, gazelor naturale, eficienței energetice și surselor regenerabile de energie.

2.1 PREZENTARE GENERALĂ A EVOLUȚIILOR

În general, dacă ar fi să vorbim despre rezultatele obținute în sectorul energetic până în prezent, calitatea de membru a Moldovei în Comunitatea Energetică a servit drept fundament temeinic pentru o implementare omogenă a *acquis-ului* energetic al UE așa cum este prevăzut în Acordul de Asociere. Cu toate acestea, din cauza instabilității politice interne pe parcursul anului trecut, unele procese au fost amânate.

Cea mai recentă evaluare a Comunității Energetice¹⁰⁴ constată un progres relativ în domeniul eficienței energetice, întrucât majoritatea directivelor transpuse țin de acest sector. Din ianuarie 2015 Republica Moldova în mare măsură respectă cerințele UE privind statisticile de energie lunare, deși datele statistice respective nu sunt făcute publice în timp util. Unica problema care a rămas să fie abordată în cadrul dialogului cu UE este facilitarea prezentării datelor energetice lunare din Moldova către EUROSTAT. O altă evoluție pozitivă în implementarea angajamentelor Comunității Energetice în sectorul energetic se referă la adoptarea în august 2015 de către Guvernul Republicii Moldova¹⁰⁵ a perspectivele pentru balanța energetică a Republicii Moldova în 2015, prevăzute de Regulamentul UE 1099/2008 privind statisticile energetice¹⁰⁶.

În același timp, deși Moldova a reușit să adopte Planul Național pentru energia regenerabilă în 2013, stabilind un obiectiv ambițios de 20% de economisire a energiei până în anul 2020, cadrul legal este încă plin de lacune și nu este atractiv pentru investiții în acest sector, întrucât sistemul de remunerare existent pentru energia electrică sau biocombustibilii din surse regenerabile diferă de schemele de sprijin aplicabile de obicei, cum ar fi tarifele "feed-in" sau certificatele verzi. În acest sens, adoptarea noii legi de promovare a energiei din surse regenerabile și elaborarea unei metodologii pentru schemele de sprijin a proiectelor de energie regenerabilă, pe baza competitivă ar trebui să fie o prioritate absolută.

¹⁰⁴ Raportul anual de implementare publicat de Secretariatul Comunității Energetice, 1 septembrie 2015, https://www.energy-community.org/portal/page/portal/ENC_HOME/DOCS/3872267/EnC_IR2015WEB.pdf

¹⁰⁵ Hotărârea Guvernului cu privire la 2015 Balanța energetică a Republicii Moldova http://www.mec.gov.md/sites/default/files/intr02_34.pdf

¹⁰⁶ Regulamentul (CE) nr 1099/2008 privind statisticile energetice <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32008R1099>

Moldova întârzie destul de mult la implementarea prevederilor cu privire la gazele naturale și energie electrică din Pachetul Energetic 3 al UE. Termenul limită a expirat la 1 ianuarie 2015. Noile legi cu privire la energia electrică și gaze naturale, care au fost elaborate cu sprijinul UE au fost aprobate de Guvern și sunt în așteptarea adoptării de către Parlament. Astfel, cu sprijinul INOGATE¹⁰⁷ a fost elaborat un nou proiect de lege privind sectorul energetic, care la fel este orientat spre transpunerea Pachetului Energetic 3. Republica Moldova a înregistrat un progres relativ în respectarea prevederilor Pachetului Energetic 2, în special în sectorul energiei electrice și într-o măsură mai mică în sectorul gazelor naturale, deoarece procesul de reorganizare a companiei SA Moldovagaz este încă în curs de desfășurare. Astfel, adoptarea noilor legi cu privire la energia electrică și gaze naturale și implementarea lor ulterioară rămâne esențială.

În ceea ce privește infrastructura energetică, finalizarea construcției în august 2014 a conductei de gaze naturale de interconectare Ungheni-Iași a fost o realizare importantă. Deși cu scurtă întârziere, interconectarea a devenit operațională în martie 2015 și cuprinde mai puțin de 1% din consumul de gaze naturale din Republica Moldova. Pentru a valorifica întreaga capacitate a conductei, sunt necesare investiții suplimentare în rețeaua de gaze naturale din România și Republica Moldova. Construcția în Moldova a liniei de înaltă tensiune (LIT) de interconectare electrică cu România, de asemenea, este de o importanță deosebită. Astfel, în mai 2015, guvernele din Republica Moldova și România au încheiat un Memorandum de înțelegere privind interconexiunile energetice prioritare,¹⁰⁸ care a scos în evidență proiectele de gaze naturale și energie electrică. Bugetul total necesar proiectelor este estimat la 750 de milioane de euro, din care 421 de milioane de euro pe teritoriul Republicii Moldova¹⁰⁹. Se preconizează, că proiectele vor fi implementate cu sprijinul financiar al Uniunii Europene și instituțiilor europene de investiții relevante (i.e. BEI / BERD). În iunie 2015 Guvernul Republicii Moldova a adoptat foile de parcurs prioritare distincte¹¹⁰, una pentru implementarea proiectului de interconectare în domeniul energiei electrice până la mijlocul anului 2019 și a doua cu privire la proiectele din domeniul gazelor naturale care trebuie să devină operaționale în 2018.

În cele din urmă, evaluând cele mai recente evoluții și activitatea Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică (ANRE), Moldova trebuie să se asigure că competențele sale sunt revizuite în conformitate cu setul de competențe de reglementare și obiectivele prevăzute în cadrul Pachetului Energetic 3 al UE. Intervențiile în activitatea ANRE trebuie să fie evitate de către alte autorități publice.

2.2 EVALUAREA TRANSPUNERII DIRECTIVELOR/ REGULAMENTELOR UE

În total, Republica Moldova s-a angajat să transpună treptat aproximativ 43 directive și regulamente ale UE.¹¹¹ Datorită angajamentelor anterioare în calitate de membru al Comunității Energetice, cel puțin 12 directive și regulamente ale UE¹¹² au fost deja

¹⁰⁷ <http://www.inogate.org/>

¹⁰⁸ Memorandum de înțelegere între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul România privind punerea în aplicare a proiectelor de gaze naturale și interconexiunilor electrice, semnat la 21 mai 2015, în Chișinău, http://www.dscllex.ro/legislatie/2015/septembrie2015/mo2015_691.htm

¹⁰⁹ Comunicat de presă al Guvernului Republicii Moldova cu ocazia semnării memorandumului de înțelegere: <http://www.gov.md/en/content/moldova-romania-sign-memorandum-iasi-ungheni-gas-pipeline-expanding>

¹¹⁰ 2015 Hotărârea de Guvern privind aprobarea foile de parcurs energetice ale prioritare 2015-2030, <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=359712>

¹¹¹ vezi anexa 1 la Studiu, Tabelul cu privire la statutul de implementare a acquis- UE a energiei

¹¹² idem, vezi anexa 1

transpuse în 2014, în totalitate sau parțial, în legislația Republicii Moldova. Aceasta se referă, în special, la prevederile de eficiență energetică. Cele mai mari întârzieri se înregistrează la sectorul energiei electrice și cel al gazelor naturale datorită faptului că legile care transpun al treilea pachet energetic nu au fost deocamdată adoptate. În continuare autorul se va referi la nivelul de transpunere a directivelor și regulamentelor UE, menționate în Anexa VIII din Acordul de asociere, în special în domeniul energiei electrice, al gazelor naturale, eficienței energetice și al resurselor regenerabile, deoarece aceste sectoare sunt de cea mai mare urgență în sectorul energetic al Republicii Moldova.

Sectorul gazelor naturale

Moldova nu a reușit să respecte termenul limită 1 ianuarie 2015 pentru transpunerea Directivei UE 2009/73/CE¹¹³ și a Regulamentului 715/2009¹¹⁴ (adică, al treilea pachet energetic în sectorul gazelor naturale), conform angajamentelor asumate în cadrul Comunității Energetice¹¹⁵. Totodată, termenul limită pentru transpunerea Regulamentului UE 994/2010¹¹⁶ privind măsurile de asigurare a securității aprovizionării cu gaze naturale rămâne încă deschis până la sfârșitul anului 2015.

La 28 octombrie 2015, Guvernul a aprobat¹¹⁷ noul Proiect de lege cu privire la gazele naturale și în prezent acesta este în curs¹¹⁸ de adoptare de către Parlament. Acest proiect de lege a fost pregătit cu sprijinul Secretariatului Comunității Energetice și prezentat autorităților RM în anul 2014 pentru evaluare suplimentară cu scopul de a iniția procedurile legislative necesare pentru adoptare. Legea are menirea de a transpune integral Directiva UE 2009/73/CE¹¹⁹ și Regulamentul 715/2009¹²⁰. Mai mult, în scopul studiului de față, va fi prezentată o evaluare succintă a nivelului de transpunere a directivelor și regulamentelor UE, menționate mai sus.

Potrivit analizei preliminare¹²¹ realizate în 2015, din 54 de articole ale Directivei UE/2009/73/CE, 13 articole nu trebuie să fie transpuse în legislația Republicii Moldova, deoarece acestea se referă la prevederile atribuite exclusiv statelor membre ale UE. Cinci articole au fost deja transpuse în 2009 în Legea cu privire la gazele naturale. Alte 25 de articole ale Directivei sunt transpuse parțial și 12 articole nu sunt transpuse în prezent. În ceea ce privește Regulamentul UE 715/2009 care constă din 32 de articole, 17 articole nu sunt aplicabile pentru Republica Moldova. Totodată, 15 articole din Regulament nu sunt transpuse și cinci articole sunt implementate doar parțial. În final, Regulamentul UE 994/2010 nu este deloc transpus în legislația moldovenească.

¹¹³Directiva 2009/73 / CE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 iulie 2009 privind normele comune pentru piața internă în sectorul gazelor naturale, de abrogare a Directivei 2003/55 / CE a Consiliului

¹¹⁴Regulamentul (CE) nr 715/2009 al Parlamentului European și al Consiliului din 13 iulie 2009 privind condițiile de acces la rețelele de transport a gazelor naturale

¹¹⁵https://www.energy-community.org/portal/page/portal/ENC_HOME/ENERGY_COMMUNITY/Legal/EU_Legislation#Gas

¹¹⁶Regulamentul (UE) nr 994/2010 al Parlamentului European și al Consiliului din 20 octombrie 2010 privind securitatea aprovizionării cu gaze naturale

¹¹⁷ Hotărârea Guvernului pentru aprobarea proiectului Legii cu privire la gazele naturale http://gov.md/sites/default/files/document/attachments/intr35_0.pdf

¹¹⁸ Planul legislativ pentru transpunerea prevederilor Acordului de asociere UE-Moldova <http://www.parlament.md/LinkClick.aspx?fileticket=JQPOYhNGO2A%3D&tabid=203&language=ro-RO>

¹¹⁹Directiva 2009/73 / CE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 iulie 2009 privind normele comune pentru piața internă în sectorul gazelor naturale, de abrogare a Directivei 2003/55 / CE a Consiliului

¹²⁰Regulamentul (CE) nr 715/2009 al Parlamentului European și al Consiliului din 13 iulie 2009 privind condițiile de acces la rețelele de transport a gazelor naturale

¹²¹<http://particip.gov.md/proiectview.php?l=ro&idd=2512>

Prin urmare, referitor la conținutul noului Proiect de lege cu privire la gazele naturale, acesta transpune Directiva UE/2009/73/CE și Regulamentul UE 715/2009. Proiectul se bazează, în mare parte, pe prevederile din Legea cu privire la gazele naturale din 2009, care se completează cu noile prevederi din al treilea pachet energetic.

Noul proiect de lege transpune integral toate definițiile, obiectivele și principiile generale, prevăzute în *acquis-ul* UE privind gazele naturale, sunt transpuse integral în noul Proiect de lege. Legea definește în mod clar: (1) procesul de organizare și funcționare a sectorului gazelor naturale, (2) principiile de acces la piață, (3) criteriile și procedurile aplicabile privind acordarea licențelor pentru activitățile de transport, distribuție, furnizare și depozitare în sectorul gazelor naturale, precum și (4) modul de funcționare a sistemului de distribuție închis.

Astfel, Proiectul de lege transpune prevederile referitoare la dreptul de proprietate asupra rețelei de transport, asigurând necesitatea de separare a activităților de furnizare și producere față de operarea rețelei. Mai mult decât atât, spre deosebire de Legea cu privire la gazele naturale din 2009, noul Proiect de lege nu se limitează doar la independența juridică a operatorului sistemului de transport față de companiile care desfășoară activități de producere sau de furnizare. Se descriu în continuare toate cerințele pentru a asigura independența efectivă a operatorului sistemului de transport. Astfel, același operator nu va avea dreptul de a exercita controlul direct sau indirect asupra transportului, distribuției și furnizării gazelor naturale. Toate aceste activități urmează a fi dissociate. Noul proiect de lege nu limitează opțiunile de separare, dar mai curând asigură cadrul legal pentru utilizarea uneia dintre cele trei posibilități de separare, prevăzute în Directiva UE 2009/73/CE și anume: (1) separarea completă a dreptului de proprietate, (2) operator de sistem independent (OSI) sau operator de transport independent (OTI). În același timp, având în vedere derogarea oferită Republicii Moldova în cadrul Comunității Energetice, Proiectul de lege prevede, în mod clar, cerințele și condițiile pentru pregătirea implementării separării către 1 ianuarie 2020, cu aplicarea uneia dintre cele trei opțiuni.

Proiectul de lege prevede, de asemenea, procedurile pentru impunerea obligațiilor de serviciu public, în caz de interes economic general, legate de securitatea aprovizionării, inclusiv regularizarea, calitatea și prețurile pentru gazele naturale furnizate. Legea stabilește că obligațiile trebuie să fie clar definite, transparente, nediscriminatorii, verificabile și să asigure companiilor UE din sectorul gazelor naturale acces egal la consumatorii naționali. Toți consumatorii racordați la rețelele de transport a gazelor naturale vor avea dreptul de a cumpăra gaze naturale de la orice furnizor, precum și de a schimba în orice moment furnizorul, cu respectarea prevederilor contractuale.

De asemenea, sunt prevăzute garanții pentru protecția consumatorilor și în special a celor vulnerabili. Proiectul transpune prevederile Regulamentului 715/2009 privind cooperarea regională și fluxurile transfrontaliere cu scopul de a asigura accesul liber la rețelele de transport de gaze naturale, inclusiv schimburile transfrontaliere de gaze naturale. Acest lucru este relevant în special, dacă ne referim la funcționarea eficientă a noii conducte de gaze de interconectare cu România, în situația în care principalul operator al sistemului de transport (Moldovatrangaz) nu este încă separat în mod efectiv de Moldovagaz care este principalul furnizor de gaze naturale în Republica Moldova.

O altă prevedere importantă, transpusă în noul Proiect de lege, definește în mod clar că operatorul rețelei are dreptul de a refuza accesul la conductele de transport sau de distribuție doar în trei cazuri, și anume: (1) atunci când o astfel de rețea nu este fizic prezentă, (2) atunci când rețeaua nu corespunde cerințelor furnizorului sau (3) când accesul este limitat din cauza obligațiilor de serviciu public impuse. Transparența procedurilor, cerințelor, criteriilor de acces la rețea, precum și obligațiile operatorului de sistem, tarifele și condițiile de refuz sunt de asemenea stipulate de noua lege. Legea, de asemenea, transpune integral prevederile referitoare la furnizarea de gaze naturale, cele

legate de organizarea activității de furnizare, inclusiv reglementarea clară a relației dintre compania furnizoare, operatorul de rețea și consumator.

Este de asemenea consolidată independența Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică și fiind stabilite competențele extinse în conformitate cu Directiva UE, inclusiv posibilitatea de a aplica sancțiuni financiare în sumă de până la 10% din cifra de afaceri anuală a companiilor care operează în sectorul gazelor naturale, pentru nerespectarea obligațiilor lor prevăzute de lege.

Sectorul energiei electrice

Cadrul juridic cu privire la energia electrică existent în Moldova este stabilit de Legea cu privire la energia electrică din 2009,¹²² modificată în 2011 și 2014, și Legea cu privire la energetică din 1998¹²³, care este, în general, în conformitate cu Directiva abrogată 2003/54/CE a UE (al doilea pachet energetic). Cu toate acestea, ultima nu este în conformitate cu prevederile Directivei UE 2005/89/CE și ale Directivei UE 2009/72/CE¹²⁴,¹²⁵ precum și ale Regulamentului UE 714/2009¹²⁶, ultimele două fiind menționate ca al 3-lea pachet energetic al UE. Noua Lege cu privire la energia electrică a fost aprobată de Guvern pe 7 octombrie 2015¹²⁷, însă adoptarea acesteia de către Parlament întârzie.

Analiza preliminară¹²⁸ a transpunerii *acquis-ului* UE privind energia electrică în legislația Republicii Moldova subliniază, că din 51 articole ale Directivei UE 2009/72/CE, 15 articole nu sunt aplicabile pentru Republica Moldova, acestea fiind articole prevăzute pentru statele membre ale UE. Patru articole sunt transpuse integral și 32 articole nu sunt transpuse sau sunt transpuse doar parțial. În același timp, din 26 articole din Regulamentul UE 714/2009, 13 articole nu trebuie să fie transpuse în legislația Republicii Moldova și alte 18 articole nu sunt transpuse.

Noua lege urmărește scopul transpunerii deplină a normelor de producere, furnizare, transport și distribuție a energiei electrice, protecția consumatorilor casnici și non-casnici, asigurând o piață competitivă, precum și a normelor transparente conexe organizării și funcționării sectorului energiei electrice. Astfel, pentru a evita repetarea reglementărilor generale din noul proiect de lege cu privire la energia electrică, valabile și proiectul de lege cu privire la gazele naturale, descrise în partea anterioară, în continuare ne vom referi în special la aspectele legate de autorizarea producerii de energie electrică, separare, eligibilitate și deschiderea pieței.

Proiectul de lege transpunere în Capitolul VI, articolul 7 al Directivei UE 2009/72/CE, care prevede procedura de autorizare pentru capacitățile noi de producere a energiei electrice. Astfel, se reglementează procedurile de eliberare a autorizațiilor pentru capacități noi de generare redusă a energiei, în conformitate cu obiectivul, principiile nediscriminatorii și transparente. Toate criteriile de acordare a autorizațiilor pentru construirea capacității de generare sunt prevăzute în Articolul

¹²² Legea cu privire la energia electrică din 2009 <http://lex.justice.md/md/333639/>

¹²³ Legea cu privire la energetică din 1998 <http://lex.justice.md/md/311606/>

¹²⁴ Directiva 2009/72 / CE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 iulie 2009 privind normele comune pentru piața internă de energie electrică, abrogare a Directivei 2003/54 / CE

¹²⁵ Directiva 2005/89 / CE a Parlamentului European și a Consiliului din 18 ianuarie 2006 privind măsurile de garantare a securității aprovizionării cu energie electrică și a investițiilor în infrastructură

¹²⁶ Regulamentul (CE) nr 714/2009 al Parlamentului European și al Consiliului din 13 iulie 2009 privind condițiile de acces la rețeaua schimburilor transfrontaliere de energie electrică

¹²⁷ Hotărârea Guvernului pentru aprobarea proiectului de lege cu privire la energia electrică, http://gov.md/sites/default/files/document/attachments/intr03_37.pdf

¹²⁸ <http://www.particip.gov.md/proiectview.php?l=ro&idd=2332>

20 din Proiectul de lege. Procedura de licitație în scopul de a asigura securitatea aprovizionării cu energie este descrisă în Articolul 21 din Proiectul de lege.

Un alt element de bază care încearcă să soluționeze noul proiect de lege ține de alegerea modelului de separare pentru operatorul sistemului de transport și de sistem: separarea proprietății; operatorul de transport independent (OTI) sau operatorul de sistem independent (OSI). În prezent, operatorul sistemului de transport și sistem al Republicii Moldova, care este întreprinderea de stat Moldelectrica, nu face parte dintr-o companie integrată pe verticală. În context, din cele trei opțiuni oferite de Articolul 9 din Directiva 2009/72/EC, proiectul de lege sugerează modelul separării proprietății, care exclude orice interdependență între operatorul de transport și de sistem și furnizorul sau producătorul de energie electrică, stabilind și condițiile de certificare în conformitate cu prevederile Articolului 9 din Directiva UE 2009/72/EC. Condițiile de eligibilitate au fost transpuse în Legea cu privire la energia electrică din 2009 în vigoare în prezent, deși conține o prevedere care stabilește o categorie de sub-client, care nu satisface condițiile de eligibilitate. Astfel, noul Proiect de lege va exclude această prevedere prin transpunerea conceptului de sisteme de distribuție închise, conform prevederilor Articolului 28 din Directiva UE 2009/72/CE.

Piața de energie electrică din Republica Moldova este foarte dependentă de o sursă unică de generare a energiei electrice, care este centrala electrică din regiunea transnistreană (MDGRES), deoarece importurile pe parcursul anului 2015 din Ucraina au fost temporar suspendate. În situația în care construcția interconexiunilor electrice cu România ar putea fi finalizată până la sfârșitul anului 2019, orice încercare de a crea, între timp, o concurență pe piața angro este o provocare, chiar dacă acest obiectiv este deja prezent în Legea cu privire la energia electrică din 2009 și urmează, de asemenea, să fie transpus în noul proiect de lege. Noua Lege cu privire la energia electrică va contribui în mod considerabil la liberalizarea pieței de energie electrică, sporind competitivitatea. Consumatorii finali vor beneficia de dreptul de a alege furnizorul de energie electrică pe baza prețurilor negociate. Este necesar de a asigura mai multă transparență în procesul de aprobare a tarifelor.

Eficiența energetică

Componenta de eficiență energetică a angajamentelor din politicile energetice, pe care Republica Moldova și le-a asumat în Acordului de Asociere, poate fi găsită în Anexa VIII din Acord, care corespunde prevederilor generale din Capitolul 14 , Titlul V.

Angajamentele de la Capitolul 14 cu privire la eficiența energetică cuprind 18 directive, 12 regulamente și 3 decizii, care trebuie transpuse în mare parte până în anul 2012 și unele până în 2017 acestea sunt:

- a) Directiva 2010/30/UE privind etichetarea energetică și 12 directive de implementare privind etichetarea diverselor produse de consum de energie urmau să fie transpuse până la data de 31.12.2011, conform angajamentelor asumate în cadrul Comunității Energetice Europene.
- b) Directiva 2010/31/UE privind eficiența energetică a clădirilor urma să fie transpusă către data de 31.09.2012, conform angajamentelor asumate în cadrul Comunității Energetice Europene.
- c) Celelalte 5 directive, 12 regulamente și 3 decizii au termenul de transpunere de 3 ani de la intrarea în vigoare a Acordului de asociere, și anume până la 1 septembrie 2017.

În continuare prezentăm câteva constatări a nivelul actual de transpunere a legislației UE privind eficiența energetică în legislația națională.

Directiva 2010/30/UE privind etichetarea energetică a fost transpusă în legislația națională prin intermediul aprobării Legii cu privire la etichetarea produselor cu impact energetic¹²⁹. În plus, Guvernul a aprobat regulamentele de punere în aplicare¹³⁰ pentru cinci tipuri de produse cu impact energetic, transpunând în esență cinci directive de implementare ale UE, care reglementează etichetarea a cinci tipuri de produse consumatoare de energie. Este necesar de menționat, că Guvernul a transpus directivele succesoare, nu neapărat cele menționate în Anexa VIII, asigurându-se astfel o transpunere ajustată a legislației corespunzătoare a UE.

Directiva 2010/31/UE privind eficiența energetică a clădirilor a fost transpusă prin Legea privind performanța energetică a clădirilor.¹³¹

Ambele Directive 2010/30/UE și 2010/31/UE, precum și directivele anterioare de implementare au fost transpuse după termenul limită stabilit în conformitate cu angajamentele în cadrul Comunității Energetice Europene. Alte trei tipuri de produse consumatoare de energie sunt încă în așteptarea reglementărilor de etichetare adecvate: frigidere, mașini de spălat vase de uz casnic și mașini combinate de spălat și uscat de uz casnic.

Moldova a înregistrat de asemenea progrese înainte de termenul limită 1 septembrie 2017 în ceea ce privește:

- a) Directiva 2012/27/UE (succesoarea Directivei 2004/8/CE) privind eficiența energetică a fost transpusă parțial prin Legea cu privire la energia termică și promovarea cogenerării.¹³²
- b) Directiva 2009/125/CE privind cerințele de proiectare ecologică aplicabile produselor cu impact energetic a fost transpusă prin Legea privind cerințele în materie de proiectare ecologică aplicabile produselor cu impact energetic.¹³³

Directiva privind cerințele de proiectare ecologică pentru produsele cu impact energetic are 10 regulamente de punere în aplicare și o Directivă de implementare, care sunt în curs de transpunere până la 1 septembrie 2017.

Energia regenerabilă

Planul Național de Acțiuni în domeniul energiei din surse regenerabile 2020 (PNAESR), adoptat de către Guvern în decembrie 2013,¹³⁴ stabilește obiectivul de a asigura 20% de energie regenerabilă în amestecul energetic al Republicii Moldova până în anul 2020. Acest scop corespunde obiectivului global și este și mai ambițios decât cel convenit în cadrul Comunității Energetice, care constituie 17% de energie regenerabilă în configurația energetică. Astfel, PNAESR își propune atingerea obiectivului prin promovarea capacităților de producere a energiei eoliene de generație nouă, începând cu 2016. Restul se va completa cu biomasă, energie solară și hidroenergie. În acest sens, este important de subliniat că, în prezent generarea de căldură cu biomasă ocupă cea mai mare pondere în mixul energetic de energii regenerabile. Hidrocentralele constituie în jur de 2% din cotă.

¹²⁹ Legea nr. 44 din 27.03.2014 privind etichetarea produselor cu impact energetic

¹³⁰ Hotărârea Guvernului nr. 1003 din 10.12.2014 pentru aprobarea regulamentelor privind cerințele de etichetare energetică a unor produse cu impact energetic

¹³¹ Legea nr. 128 din 11.07.2014 privind performanța energetică a clădirilor

¹³² Legea nr. 92 din 29.05.2014 cu privire la energia termică și promovarea cogenerării

¹³³ Legea nr. 151 din 17.07.2014 privind cerințele în materie de proiectare ecologică aplicabile produselor cu impact energetic

¹³⁴ PNAESR <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=351034&lang=1>

Termenul limită de transpunere a Directivei 2009/28/CE privind promovarea utilizării energiei din surse regenerabile de energie¹³⁵. convenit în cadrul Comunității Energetice a expirat la 1 ianuarie 2014. Legea energiei regenerabile din 2007 nu transpune toate prevederile directivei. Astfel, în scopul asigurării transpunerii integrale a Directivei 2009/28/CE, în 2013 Guvernul Republicii Moldova a elaborat o nouă Lege privind promovarea utilizării energiei din surse regenerabile¹³⁶, aprobată de Parlament în prima lectură în iulie 2014 și care întârzie să fie adoptată de Parlament de și cel mai recent termen limită asumat a fost sfârșitul anului 2015¹³⁷.

Proiectul de lege are ca scop, să transpună obiectivul obligatoriu de 17% și obiectivul de 10% de energie din surse regenerabile în transport, precum și majoritatea cerințelor Directivei 2009/28/CE, în special prin introducerea schemelor de susținere pentru energia din surse regenerabile, pe bază de licitație, care este un mecanism de piață, în scopul de a asigura dezvoltarea energiei regenerabile la costuri mai scăzute pentru clienți.

În prezent, potențialii investitori în domeniul energiei din surse regenerabile se confruntă cu bariere administrative, deoarece procedurile de autorizare sunt comune pentru toți producătorii de energie electrică, pe când procedurile de autorizare, certificare și acordare a licențelor trebuie să fie reglementate de ANRE separat pentru fiecare etapă a proiectului. Astfel, noua lege transpune principiile conform cărora procedurile de autorizare ar trebui să fie obiective, transparente și nediscriminatorii. Proiectul de lege include prevederi cu privire la accesul garantat la rețea și transport prioritar, operatorii rețelelor vor trebui să ofere toate informațiile de interes public necesare, inclusiv privind prețul, orarul de conectare și dezvoltarea rețelei pe teritoriile în cauză. Totuși, noua lege nu prevede criteriile de durabilitate, o schemă clară de certificare sau organe competente pentru biocarburanți, prevăzute în Articolele 1-12 din Directivă.

¹³⁵ Directiva 2009/28/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 aprilie 2009 privind promovarea utilizării energiei din surse regenerabile de energie <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32009L0028>

¹³⁶ Proiectul legii privind promovarea energiei din surse regenerabile <http://www.particip.gov.md/proiectview.php?l=ro&idd=1171>

¹³⁷ Planul legislativ pentru transpunerea prevederilor Acordului de asociere UE- Moldova <http://www.parlament.md/LinkClick.aspx?fileticket=JQPOYhNGO2A%3D&tabid=203&language=ro-RO>

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Acordul de Asociere oferă cadrul necesar pentru aprofundarea cooperării energetice cu UE, adaugă valoare la implementarea angajamentelor relevante ale Republicii Moldova în calitate de membru al Comunității Energetice și, prin urmare, transpunerea acquis-ului energetic respectiv al UE va contribui la realizarea obiectivelor stabilite în Strategia energetică a Republicii Moldova până în anul 2030. În același timp, Acordul are prevederi foarte clare în ceea ce privește primatul obligațiilor Republicii Moldova asumate în calitate de membru al Comunității Energetice. Acordul consolidează terenul pentru asigurarea securității aprovizionării, crearea unei piețe energetice mai competitive și oferă garanții suplimentare pentru organizarea transparentă și mai eficientă a sectorului energetic din Republica Moldova. În total, Moldova s-a angajat să transpună 43 de directive și regulamente ale UE cu privire la sectorul energetic, iar alte 12 directive și regulamente au fost transpuse înainte de aplicarea provizorie de către Republica Moldova a Acordului de Asociere, în luna septembrie 2014. Termenii limită pentru transpunerea directivelor și regulamentelor UE rămase, expiră în mare parte la începutul anului 2017.

Sectorul eficienței energetice pare a fi cel mai avansat în ceea ce privește transpunerea legislației, în comparație cu sectorul gazelor naturale sau sectorul energiei electrice. Totodată, adoptarea legislației primare înregistrează un progres relativ, deși cu anumite întârzieri în transpunere, în special în cursul anului trecut. Adoptarea legislației secundare rămâne a fi o provocare. O altă provocare este implementarea acquis-ului UE transpus, în sectorul gazelor naturale și energiei electrice, având în vedere proiectele de interconexiuni alternative.

În acest context, Moldova ar trebui să accelereze construcția unor interconexiuni alternative de gaze naturale și de energie electrică cu România, pentru a putea beneficia de piața energetică mai competitivă a Uniunii Europene. Gazoductul Iași-Ungheni creează motive temeinice în acest sens, dar pentru a beneficia de capacitatea maximă a acestuia este importantă finalizarea celei de-a doua faze până în anul 2018. Accelerarea construcției interconexiunilor liniilor de înaltă tensiune (LIT) de energie electrică până în anul 2019 pentru integrarea asincronă cu ENTSO-E prin intermediul României ar trebui să reprezinte o altă prioritate pe termen scurt pentru guvernele din Republica Moldova și România, după cum s-a convenit în memorandumul de înțelegere semnat în mai 2015. Este foarte important în acest sens sprijinul Uniunii Europene și a IFI europene, precum și consolidarea participării Moldovei la rețeaua energetică din Europa de Sud-Est și Centrală.

Parlamentul Republicii Moldova ar trebui să asigure, de asemenea, adoptarea rapidă a unor legi noi cu privire la gazele naturale și energia electrică în vederea transunerii Pachetului 3 Energie, potrivit recomandărilor Secretariatului Comunității Energetice, deoarece implementarea acestuia este deja în întârziere. Această recomandare este valabilă și în ceea ce privește procesul de transpunere a prevederilor cu privire la energia regenerabilă, având în vedere că Parlamentul nu a adoptat timp de mai mult de un an proiectul de lege privind promovarea energiei din surse regenerabile. Este necesară o activitate mai transparentă și independentă a Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică, având în vedere problemele recente legate de conducerea Agenției, cât și deficiențele în procesul de revizuire a tarifelor la energie. Este nevoie de un climat investițional mai previzibil și transparent în sectorul energetic. De asemenea, Republica Moldova trebuie să ia toate măsurile corespunzătoare la nivel național pentru a beneficia pe deplin de angajamentele în cadrul E5P.

LISTA SURSELOR CONSULTATE

Cadrul juridic al Republicii Moldova

1. Legea cu privire la energetică din 19.02.1998
2. Legea energiei regenerabile din 12.07.2007
3. Legea cu privire la gazele naturale din 23.12.2009
4. Legea cu privire la energia electrică din 23.12.2009
5. Legea cu privire la eficiența energetică din 02.07.2010
6. Hotărârea Guvernului din 12.06.2012 cu privire la Fondul pentru Eficiență Energetică
7. Hotărârea Guvernului din 07.02.2013 cu privire la aprobarea Planului național de acțiuni în domeniul eficienței energetice pentru anii 2013-2015
8. Strategia energetică a Republicii Moldova până în anul 2030, adoptată în 2013
9. Legea privind etichetarea produselor cu impact energetic din 27.03.2014
10. Legea cu privire la performanța energetică a clădirilor din 11.07.2014
11. Legea privind energia termică și promovarea cogenerării din 29.05.2014
12. Legea privind cerințele în materie de proiectare ecologică aplicabile produselor cu impact energetic din 17.07.2014
13. Hotărârea Guvernului din 10.12.2014 pentru aprobarea regulamentelor privind cerințele de etichetare energetică a unor produse cu impact energetic
14. Hotărârea Guvernului din 2015 privind aprobarea Balanței energetice de perspectivă pentru anul 2015
15. Hotărârea Guvernului din 2015 pentru aprobarea proiectului Legii cu privire la gazele naturale
16. Hotărârea Guvernului din 2015 pentru aprobarea proiectului Legii cu privire la energie electrică
17. Proiectul de lege privind promovarea energiei din surse regenerabile
18. Planul legislativ pentru transpunerea prevederilor Acordului de asociere UE-Republica Moldova, 9 iulie 2015, Parlamentul Republicii Moldova

Surse europene

19. Raportul anual de implementare publicat de către Secretariatul Comunității Energetice, 01.09.2015
20. Decizia Consiliului Ministerial al Comunității Energetice din 2010 privind aderarea Republicii Moldova la Tratatul de constituire a Comunității Energetice
21. Acordul de asociere dintre Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de o parte, și Republica Moldova, pe de altă parte, semnat la 27 iunie 2014
22. Protocolul de aderare a Republicii Moldova la Tratatul de constituire a Comunității Energetice
23. Tratatul privind Carta energiei
24. Decizia Consiliului nr. 2006/1005/EC din 18 decembrie 2006 privind încheierea Acordului între Guvernul Statelor Unite ale Americii și Comunitatea Europeană privind coordonarea programelor de etichetare referitoare la eficiența energetică a echipamentelor de birou
25. Decizia Comisiei din 21 decembrie 2006 de stabilire a valorilor armonizate ale randamentului de referință pentru producția separată de electricitate și căldură în conformitate cu Directiva 2004/8/CE a Parlamentului European și a Consiliului (2007/74/CE)
26. Decizia Comisiei din 19 noiembrie 2008 de stabilire a orientărilor detaliate pentru implementarea anexei II la Directiva 2004/8/CE a Parlamentului European și a Consiliului (2008/952/CE)
27. Directiva 92/42/CEE a Consiliului din 21 mai 1992 privind cerințele de randament pentru cazanele noi de apă caldă cu combustie lichidă sau gazoasă

28. Directiva 94/22/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 30 mai 1994 privind condițiile de acordare și folosire a autorizațiilor de prospectare, explorare și extracție a hidrocarburilor
29. Directiva 2004/8/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 11 februarie 2004 privind promovarea cogenerării pe baza cererii de energie termică utilă pe piața internă a energiei
30. Directiva 2004/17/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 31 martie 2004 de coordonare a procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții în sectoarele apei, energiei, transporturilor și serviciilor poștale
31. Directiva 2005/89/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 18 ianuarie 2006 privind măsurile menite să garanteze siguranța aprovizionării cu energie electrică și investițiile în infrastructuri
32. Directiva 2009/28/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 aprilie 2009 privind promovarea utilizării energiei din surse regenerabile
33. Directiva 2009/33/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 aprilie 2009 privind promovarea vehiculelor de transport rutier nepoluante și eficiente din punct de vedere energetic
34. Directiva 2009/72/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 iulie 2009 privind normele comune pentru piața internă a energiei electrice și de abrogare a Directivei 2003/54/CE
35. Directiva 2009/73/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 iulie 2009 privind normele comune pentru piața internă în sectorul gazelor naturale și de abrogare a Directivei 2003/55/CE
36. Directiva 2009/28/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 aprilie 2009 privind promovarea utilizării energiei din surse regenerabile
37. Directiva 2009/119/CE a Consiliului din 14 septembrie 2009 privind obligația statelor membre de a menține un nivel minim de rezerve de țiței și/sau de produse petroliere
38. Directiva 2009/125/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 21 octombrie 2009 de instituire a unui cadru pentru stabilirea cerințelor în materie de proiectare ecologică aplicabile produselor cu impact energetic
39. Directiva 2010/30/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 19 mai 2010 privind indicarea, prin etichetare și informații standard despre produs, a consumului de energie și de alte resurse al produselor cu impact energetic
40. Directiva 2010/31/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 19 mai 2010 privind performanța energetică a clădirilor
41. Regulamentul (CE) nr. 1099/2008 privind statisticile în domeniul energiei
42. Regulamentul (CE) nr. 106/2008 al Parlamentului European și al Consiliului din 15 ianuarie 2008 privind un program comunitar de etichetare referitoare la eficiența energetică a echipamentelor de birou
43. Regulamentul (CE) nr. 1222/2009 al Parlamentului European și al Consiliului din 25 noiembrie 2009 privind etichetarea pneurilor în ceea ce privește eficiența consumului de combustibil și alți parametri esențiali
44. Regulamentul (CE) nr. 714/2009 al Parlamentului European și al Consiliului din 13 iulie 2009 privind condițiile de acces la rețea pentru schimburile transfrontaliere de energie electrică
45. Regulamentul (CE) nr. 715/2009 al Parlamentului European și al Consiliului din 13 iulie 2009 privind condițiile de acces la rețelele pentru transportul gazelor naturale
46. Regulamentul (UE, Euratom) nr. 617/2010 al Consiliului din 24 iunie 2010 privind informarea Comisiei cu privire la proiectele de investiții în infrastructura energetică din cadrul Uniunii Europene
47. Regulamentul (UE) nr. 994/2010 al Parlamentului European și al Consiliului din 20 octombrie 2010 privind măsurile de garantare a securității aprovizionării cu gaze naturale
48. Memorandumul de înțelegere privind abordarea comună pentru a răspunde provocărilor legate de diversificarea și securitatea aprovizionării cu gaze naturale,

ca parte a Inițiativei de interconectare a conductelor de gaze în Europa Centrală și de Sud-Est (CESEC)

49. Memorandumul de înțelegere între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind realizarea proiectelor necesare interconectării rețelelor de gaze naturale și energie electrică din Republica Moldova și România, semnat pe 21.05.2015 la Chișinău.

Site-uri web:

50. <https://www.agora.md>
51. <https://www.anre.md>
52. <http://eur-lex.europa.eu/>
53. <http://www.energycharter.org/>
54. <https://www.energy-community.org>
55. <http://www.entsoe.eu/>
56. <http://www.entsog.eu/>
57. <https://www.esmap.org/>
58. <https://www.dscllex.ro/>
59. <http://www.gov.md/>
60. <http://www.inogate.org/>
61. <http://lex.justice.md/>
62. <http://www.mec.gov.md/>
63. <https://monitorizare.gov.md/reports/Raport%20PNAAA.html>
64. <http://moldova.e5p.eu/>
65. <http://particip.gov.md/>
66. <http://www.parlament.md/>
67. <http://www.worldbank.org/>
68. <https://www.wto.org/>

ANEXA 1

Tabelul privind stadiul punerii în aplicare a acquis-ului UE în domeniul energiei
Acordul de asociere UE-Moldova

	Domeniu	Directiva/Regulamentul/Decizia Comisiei care urmează să fie pusă în aplicare de către Republica Moldova	Termen	Stadiu
	ANEXA VIII	LA CAPITOLUL 14 (COOPERAREA ÎN SECTORUL ENERGETIC) DIN TITLUL IV		
1.	Energie electrică	Directiva 2009/72/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 iulie 2009 privind normele comune pentru piața internă a energiei electrice și de abrogare a Directivei 2003/54/CE	Se pune în aplicare respectându-se termenele convenite în cadrul Tratatului de instituire a Comunității Energetice - 01.01.2015	În așteptare. Proiectul de lege a fost aprobat de Guvern la 7 octombrie 2015 În așteptarea adoptării de către Parlament până la sfârșitul anului 2015.
2.		Regulamentul (CE) nr. 714/2009 al Parlamentului European și al Consiliului din 13 iulie 2009 privind condițiile de acces la rețea pentru schimburile transfrontaliere de energie electrică	Se pune în aplicare respectându-se termenele convenite în cadrul Tratatului de instituire a Comunității Energetice - 01.01.2015	În așteptare. Proiectul de lege a fost aprobat de Guvern la 7 octombrie 2015 În așteptarea adoptării de către Parlament până la sfârșitul anului 2015.

3.		Directiva 2005/89/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 18 ianuarie 2006 privind măsurile menite să garanteze siguranța aprovizionării cu energie electrică și investițiile în infrastructuri	Se pune în aplicare respectându-se termenele convenite în cadrul Tratatului de instituire a Comunității Energetice - 31.12.2010 (Nu se aplică?)	A fost transpusă prin Legea cu privire la energia electrică în vigoare din 2009.
4.	Gaze naturale	Directiva 2009/73/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 iulie 2009 privind normele comune pentru piața internă în sectorul gazelor naturale, și de abrogare a Directivei 2003/55/EC	Se pune în aplicare respectându-se termenele convenite în cadrul Tratatului de instituire a Comunității Energetice - 01.01.2015	În așteptare. Proiectul Legii cu privire la gazele naturale a fost aprobat de Guvern la 28 octombrie 2015. În așteptarea adoptării de către Parlament până la sfârșitul anului 2015.
5.		Regulamentul (CE) nr. 715/2009 al Parlamentului European și al Consiliului din 13 iulie 2009 privind condițiile de acces la rețelele pentru transportul gazelor naturale	Se pune în aplicare respectându-se termenele convenite în cadrul Tratatului de instituire a Comunității Energetice - 01.01.2015	În așteptare. Proiectul Legii cu privire la gazele naturale a fost aprobat de Guvern la 28 octombrie 2015 În așteptarea adoptării de către Parlament până la sfârșitul anului 2015. ANRE preconizează adoptarea Regulamentului privind condițiile de acces la rețelele pentru transportul gazelor naturale în 2016.
6.		<i>Regulamentul (UE) nr. 994/2010 al Parlamentului European și al Consiliului din 20 octombrie 2010 privind măsurile de garantare a securității aprovizionării cu gaze naturale ¹³⁸</i>	<i>Se pune în aplicare respectându-se termenele convenite în cadrul Tratatului de instituire a Comunității Energetice – 31.12.2015</i>	În așteptare. Proiectul nou al Legii cu privire la gazele naturale transpune parțial acest regulament.

¹³⁸ Nu s-a convenit în cadrul Tratatului de instituire a Comunității Energetice,

7.	Petrol	Directiva 2009/119/CE a Consiliului din 14 septembrie 2009 privind obligația statelor membre de a menține un nivel minim de rezerve de țiței și/sau de produse petroliere	Se pune în aplicare respectându-se termenele convenite în cadrul Tratatului de instituire a Comunității Energetice – 01.01.2023 ¹³⁹	În așteptare. Prima misiune a Secretariatului Comunității Energetice la Ministerul Economiei cu privire la transpunerea directivei respective a avut loc în decembrie 2014; Un prim proiect de lege privind stocurile de petrol de urgență a fost elaborat de către Secretariatul Comunității Energetice și prezentat Ministerului Economiei în primăvara anului 2015
8.	Infrastructură	Regulamentul (UE, Euratom) nr. 617/2010 al Consiliului din 24 iunie 2010 privind informarea Comisiei cu privire la proiectele de investiții în infrastructura energetică din cadrul Uniunii Europene	Se pune în aplicare în termen de 3 ani de la intrarea în vigoare a prezentului acord – 01.09.2017	În așteptarea transunerii în 2016
9.	Prospectarea și explorarea hidrocarburilor	Directiva 94/22/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 30 mai 1994 privind condițiile de acordare și folosire a autorizațiilor de prospectare, explorare și extracție a hidrocarburilor	Se pune în aplicare în termen de 3 ani de la intrarea în vigoare a prezentului acord – 01.09.2017	În așteptare.
10.	Eficiența energetică	Directiva 2004/8/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 11 februarie 2004 privind promovarea cogenerării pe baza cererii de energie termică utilă pe piața internă a energiei	Se pune în aplicare în termen de 3 ani de la intrarea în vigoare a prezentului acord – 01.09.2017	A fost transpusă parțial prin Legea privind energia termică și promovarea cogenerării din 29 mai 2014. <i>Notă: Directiva 2004/8/CE a fost abrogată prin Directiva 2012/27/UE a Parlamentului European și a Consiliului privind eficiența energetică.</i>
11.		Decizia Comisiei din 19 noiembrie 2008 de	Se pune în aplicare în termen de 3 ani de la intrarea în vigoare	A fost transpusă parțial prin Legea privind

¹³⁹ https://www.energy-community.org/portal/page/portal/ENC_HOME/ENERGY_COMMUNITY/Legal/EU_Legislation

		stabilire a orientărilor detaliate pentru implementarea anexei II la Directiva 2004/8/CE a Parlamentului European și a Consiliului (2008/952/CE)	a prezentului acord – 01.09.2017	energia termică și promovarea cogenerării din 29 mai 2014.
12.		Decizia Comisiei din 21 decembrie 2006 de stabilire a valorilor armonizate ale randamentului de referință pentru producția separată de electricitate și căldură în conformitate cu Directiva 2004/8/CE a Parlamentului European și a Consiliului (2007/74/CE)	Se pune în aplicare în termen de 3 ani de la intrarea în vigoare a prezentului acord – 01.09.2017	A fost transpusă parțial prin Legea privind energia termică și promovarea cogenerării din 29 mai 2014.
13.		Directiva 2010/31/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 19 mai 2010 privind performanța energetică a clădirilor	Se pune în aplicare respectându-se termenele convenite în cadrul Tratatului de instituire a Comunității Energetice – 30.09.2012	A fost transpusă Legea cu privire la performanța energetică a clădirilor a fost adoptată de Parlament în iulie 2014. Legislația secundară referitoare la Legea cu privire la performanța energetică a clădirilor urmează să fie adoptată în 2016.
14.		Directiva 2009/33/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 aprilie 2009 privind promovarea vehiculelor de transport rutier nepoluante și eficiente din punct de vedere energetic	Se pune în aplicare în termen de 3 ani de la intrarea în vigoare a prezentului acord – 01.09.2017	În așteptare.
15.		Directiva 2009/125/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 21 octombrie 2009 de instituire a unui cadru pentru stabilirea cerințelor în materie de proiectare ecologică aplicabile produselor cu impact energetic	Se pune în aplicare în termen de 3 ani de la intrarea în vigoare a prezentului acord – 01.09.2017	A fost transpusă. Legea privind cerințele în materie de proiectare ecologică a fost adoptată de Parlament în iulie 2014. Legislația secundară referitoare la Legea privind cerințele în materie de proiectare ecologică (11 regulamente) a fost elaborată și urmează să fie adoptată în 2016.

	Directive/Regulamente de punere în aplicare:		
16.	<i>Regulamentul (CE) nr. 278/2009 al Comisiei din 6 aprilie 2009 de punere în aplicare a Directivei 2005/32/CE a Parlamentului European și a Consiliului în ceea ce privește cerințele în materie de proiectare ecologică pentru puterea absorbită în regim fără sarcină și pentru randamentul mediu în regim activ al surselor externe de alimentare</i>	<i>Se pune în aplicare în termen de 3 ani de la intrarea în vigoare a prezentului acord – 01.09.2017</i>	În așteptarea transpunerii în 2016
17.	<i>Regulamentul (UE) nr. 347/2010 al Comisiei din 21 aprilie 2010 de modificare a Regulamentului (CE) nr. 245/2009 în ceea ce privește cerințele de proiectare ecologică pentru lămpile fluorescente fără balast încorporat, lămpile cu descărcare de intensitate ridicată și balasturile și corpurile de iluminat compatibile cu astfel de lămpi</i>	<i>Se pune în aplicare în termen de 3 ani de la intrarea în vigoare a prezentului acord – 01.09.2017</i>	În așteptarea transpunerii în 2016
18.	<i>Regulamentul (CE) nr. 245/2009 al Comisiei din 18 martie 2009 de implementare a Directivei 2005/32/CE a Parlamentului European și a Consiliului în ceea ce privește cerințele de proiectare ecologică aplicabile lămpilor fluorescente fără balast încorporat, lămpilor cu descărcare de intensitate ridicată, precum și balasturilor și corpurilor de iluminat compatibile cu aceste lămpi</i>	<i>Se pune în aplicare în termen de 3 ani de la intrarea în vigoare a prezentului acord – 01.09.2017</i>	În așteptarea transpunerii în 2016
19.	<i>Regulamentul (CE) nr. 244/2009 al Comisiei din 18 martie 2009 de implementare a Directivei 2005/32/CE a Parlamentului European și a Consiliului în ceea ce privește cerințele de proiectare ecologică pentru lămpi de uz casnic nondirecționale</i>	<i>Se pune în aplicare în termen de 3 ani de la intrarea în vigoare a prezentului acord – 01.09.2017</i>	În așteptarea transpunerii în 2016
20.	<i>Regulamentul (CE) nr. 107/2009 al Comisiei din 4 februarie 2009 de implementare a Directivei 2005/32/CE a Parlamentului European și a</i>	<i>Se pune în aplicare în termen de 3 ani de la intrarea în vigoare a prezentului acord – 01.09.2017</i>	În așteptarea transpunerii în 2016

		<i>Consiliului în ceea ce privește cerințele de proiectare ecologică pentru unitățile simple de conversie semnal</i>		
21.		<i>Regulamentul (CE) nr. 1275/2008 al Comisiei din 17 decembrie 2008 de implementare a Directivei 2005/32/CE a Parlamentului European și a Consiliului în ceea ce privește cerințele în materie de ecoproiectare pentru consumul de energie electrică în modul standby și oprit al echipamentelor electrice și electronice de uz casnic și de birou</i>	<i>Se pune în aplicare în termen de 3 ani de la intrarea în vigoare a prezentului acord – 01.09.2017</i>	În așteptarea transpunerii în 2016
22.		<i>Regulamentul (CE) nr. 641/2009 al Comisiei din 22 iulie 2009 de punere în aplicare a Directivei 2005/32/CE a Parlamentului European și a Consiliului cu privire la cerințele de proiectare ecologică aplicabile pompelor de circulație fără etanșare independente și pompelor de circulație fără etanșare integrate în produse</i>	<i>Se pune în aplicare în termen de 3 ani de la intrarea în vigoare a prezentului acord – 01.09.2017</i>	În așteptarea transpunerii în 2016
23.		<i>Regulamentul (CE) nr. 640/2009 al Comisiei din 22 iulie 2009 de implementare a Directivei 2005/32/CE a Parlamentului European și a Consiliului în ceea ce privește cerințele de proiectare ecologică pentru motoarele electrice</i>	<i>Se pune în aplicare în termen de 3 ani de la intrarea în vigoare a prezentului acord – 01.09.2017</i>	În așteptarea transpunerii în 2016
24.		<i>Regulamentul (CE) nr. 643/2009 al Comisiei din 22 iulie 2009 de punere în aplicare a Directivei 2005/32/CE a Parlamentului European și a Consiliului cu privire la cerințele de proiectare ecologică pentru aparatele frigorifice de uz casnic</i>	<i>Se pune în aplicare în termen de 3 ani de la intrarea în vigoare a prezentului acord – 01.09.2017</i>	În așteptarea transpunerii în 2016
25.		<i>Regulamentul (CE) nr. 642/2009 al Comisiei din 22 iulie 2009 de punere în aplicare a Directivei 2005/32/CE a Parlamentului European și a Consiliului cu privire la cerințele de proiectare ecologică aplicabile aparatelor TV</i>	<i>Se pune în aplicare în termen de 3 ani de la intrarea în vigoare a prezentului acord – 01.09.2017</i>	În așteptarea transpunerii în 2016

26.		<i>Directiva 92/42/CEE a Consiliului din 21 mai 1992 privind cerințele de randament pentru cazanele noi de apă caldă cu combustie lichidă sau gazoasă</i>	<i>Se pune în aplicare în termen de 3 ani de la intrarea în vigoare a prezentului acord – 01.09.2017</i>	În așteptarea transpunerii în 2016
27.		Directiva 2010/30/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 19 mai 2010 privind indicarea, prin etichetare și informații standard despre produs, a consumului de energie și de alte resurse al produselor cu impact energetic	Se pune în aplicare respectându-se termenele convenite în cadrul Tratatului de instituire a Comunității Energetice – 31.12.2011	A fost transpusă Legea privind etichetarea produselor cu impact energetic a fost aprobată de Parlament la 27 martie 2014. Legislația secundară referitoare la Legea privind etichetarea produselor cu impact energetic (5 regulamente) a fost aprobată de Guvern în octombrie 2014. Alte acte normative secundare (4 regulamente) referitoare la Legea privind etichetarea produselor cu impact energetic urmează să fie adoptate în 2016.
		Directive/Regulamente de punere în aplicare:		
28.		<i>Directiva 2003/66/CE a Comisiei din 3 iulie 2003 de modificare a Directivei 94/2/CE de punere în aplicare a Directivei 92/75/CEE a Consiliului cu privire la indicarea consumului energetic pe etichetele frigiderelor, congelatoarelor și combinelor frigorifice electrocasnice</i>	<i>Se pune în aplicare respectându-se termenele convenite în cadrul Tratatului de instituire a Comunității Energetice</i> 31.12.2011	În așteptare.
29.		Directiva 2002/40/CE a Comisiei din 8 mai 2002 de aplicare a Directivei 92/75/CEE a Consiliului cu privire la etichetarea energetică a cuptoarelor electrice de uz casnic	<i>Se pune în aplicare respectându-se termenele convenite în cadrul Tratatului de instituire a Comunității Energetice -</i> 31.12.2011	A fost transpusă prin Hotărârea Guvernului nr 1003 din 10.12.2014 pentru aprobarea regulamentelor privind cerințele de etichetare energetică a unor produse cu impact energetic
30.		Directiva 2002/31/CE a Comisiei din 22 martie 2002 de punere în aplicare a Directivei	<i>Se pune în aplicare respectându-se termenele convenite în cadrul Tratatului de instituire a Comunității Energetice –</i>	A fost transpusă prin Hotărârea Guvernului nr 1003 din

		92/75/CEE a Consiliului privind etichetarea consumului de energie al aparatelor de climatizare de uz casnic	30.09.2012	10.12.2014 pentru aprobarea regulamentelor privind cerințele de etichetare energetică a unor produse cu impact energetic
31.		<i>Directiva 1999/9/CE a Comisiei din 26 februarie 1999 de modificare a Directivei 97/17/CE privind aplicarea Directivei 92/75/CEE a Consiliului cu privire la etichetarea energetică a mașinilor de spălat vase de uz casnic</i>	<i>Se pune în aplicare respectându-se termenele convenite în cadrul Tratatului de instituire a Comunității Energetice</i>	<i>Notă: Directiva 1999/9/CE a fost abrogată.</i>
32.		Directiva 98/11/CE a Comisiei din 27 ianuarie 1998 de punere în aplicare a Directivei 92/75/CEE a Consiliului privind etichetarea energetică a lămpilor de uz casnic	<i>Se pune în aplicare respectându-se termenele convenite în cadrul Tratatului de instituire a Comunității Energetice -</i> 30.09.2012	A fost transpusă prin Hotărârea Guvernului nr 1003 din 10.12.2014 pentru aprobarea regulamentelor privind cerințele de etichetare energetică a unor produse cu impact energetic
33.		<i>Directiva 97/17/CE a Comisiei din 16 aprilie 1997 de punere în aplicare a Directivei 92/75/CEE a Consiliului cu privire la etichetarea energetică a mașinilor de spălat vase de uz casnic</i>	<i>Se pune în aplicare respectându-se termenele convenite în cadrul Tratatului de instituire a Comunității Energetice</i> 31.12.2011	<i>Notă: Directiva 97/17/CE a fost abrogată prin Regulamentul Delegat (UE) nr. 1059/2010 al Comisiei din 28 septembrie 2010 de completare a Directivei 2010/30/UE a Parlamentului European și a Consiliului cu privire la cerințele de etichetare energetică aplicabile mașinilor de spălat vase de uz casnic.</i>
34.		Directiva 96/89/CE a Comisiei din 17 decembrie 1996 de modificare a Directivei 95/12/CE de punere în aplicare a Directivei 92/75/CEE a Consiliului cu privire la etichetarea energetică a mașinilor de spălat rufe de uz casnic.	<i>Se pune în aplicare respectându-se termenele convenite în cadrul Tratatului de instituire a Comunității Energetice -</i> 31.12.2011	A fost transpusă prin Hotărârea Guvernului nr 1003 din 10.12.2014 pentru aprobarea regulamentelor privind cerințele de etichetare energetică a unor produse cu impact energetic
35.		<i>Directiva 96/60/CE a Comisiei din 19 septembrie 1996 de punere în aplicare a Directivei 92/75/CEE a Consiliului cu privire la etichetarea energetică a mașinilor combinate de spălat și uscat rufe de uz casnic.</i>	<i>Se pune în aplicare respectându-se termenele convenite în cadrul Tratatului de instituire a Comunității Energetice -</i> 31.12.2011	În așteptare
36.		Directiva 95/13/CE a Comisiei din 23 mai 1995 de punere în aplicare a Directivei	<i>Se pune în aplicare respectându-se termenele convenite în cadrul Tratatului de instituire a Comunității Energetice</i>	A fost transpusă Prin Hotărârea Guvernului nr 1003 din

		<i>92/75/CEE a Consiliului cu privire la etichetarea energetică a uscătoarelor electrice de uz casnic cu tambur.</i>	31.12.2011	10.12.2014 pentru aprobarea regulamentelor privind cerințele de etichetare energetică a unor produse cu impact energetic
37.		<i>Directiva 95/12/CE a Comisiei din 23 mai 1995 de punere în aplicare a Directivei 92/75/CEE a Consiliului cu privire la etichetarea energetică a mașinilor de spălat rufe de uz casnic.</i>	<i>Se pune în aplicare respectându-se termenele convenite în cadrul Tratatului de instituire a Comunității Energetice -</i> 31.12.2011	A fost transpusă Prin Hotărârea Guvernului nr 1003 din 10.12.2014 pentru aprobarea regulamentelor privind cerințele de etichetare energetică a unor produse cu impact energetic
38.		<i>Directiva 94/2/CE a Comisiei din 21 ianuarie 1994 de punere în aplicare a Directivei 92/75/CEE a Consiliului cu privire la indicarea prin etichetare a consumului de energie al frigiderelor, congelatoarelor și combinelor frigorifice de uz casnic</i>	<i>Se pune în aplicare respectându-se termenele convenite în cadrul Tratatului de instituire a Comunității Energetice -</i> 31.12.2011	În așteptare
39.		<i>Directiva 92/75/CEE a Consiliului din 22 septembrie 1992 privind indicarea, prin etichetare și informații standard despre produs, a consumului de energie și de alte resurse la aparatele de uz casnic</i>	<i>Se pune în aplicare respectându-se termenele convenite în cadrul Tratatului de instituire a Comunității Energetice -</i> 31.12.2011	A fost transpusă. Prin Hotărârea Guvernului nr 1003 din 10.12.2014 pentru aprobarea regulamentelor privind cerințele de etichetare energetică a unor produse cu impact energetic
40.		Regulamentul (CE) nr. 106/2008 al Parlamentului European și al Consiliului din 15 ianuarie 2008 privind un program comunitar de etichetare referitoare la eficiența energetică a echipamentelor de birou	Se pune în aplicare în termen de 3 ani de la intrarea în vigoare a prezentului acord – 01.09.2017	În așteptare
41.		Decizia nr. 2006/1005/CE a Consiliului din 18 decembrie 2006 privind încheierea Acordului între Guvernul Statelor Unite ale Americii și Comunitatea Europeană privind coordonarea programelor de etichetare referitoare la eficiența energetică a echipamentelor de birou	Se pune în aplicare în termen de 3 ani de la intrarea în vigoare a prezentului acord – 01.09.2017	În așteptare

42.		Regulamentul (CE) nr. 1222/2009 al Parlamentului European și al Consiliului din 25 noiembrie 2009 privind etichetarea pneurilor în ceea ce privește eficiența consumului de combustibil și alți parametri esențiali	Se pune în aplicare în termen de 3 ani de la intrarea în vigoare a prezentului acord – 01.09.2017	În așteptare
43.	Energie din surse regenerabile	Directiva 2009/28/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 aprilie 2009 privind promovarea utilizării energiei din surse regenerabile	Se pune în aplicare respectându-se termenele convenite în cadrul Tratatului de instituire a Comunității Energetice – 01.01.2014	<p>A fost transpusă parțial prin Planul național de acțiuni în domeniul energiei din surse regenerabile pentru anii 2013-2020 aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1073 din 27 decembrie 2013.</p> <p>Și proiectul de lege privind promovarea utilizării energiei din surse regenerabile, aprobat de Parlament în prima lectură la 17 iulie 2014 și care așteaptă adoptarea finală la sfârșitul anului 2015.</p> <p>Legislația secundară referitoare la Legea privind promovarea utilizării energiei din surse regenerabile urmează să fie adoptată în 2016.</p>